

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра історії України і методики викладання історії

ДИПЛОМНА РОБОТА НА ЗДОБУТТЯ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

на тему:

**Гурткова історико-краєзнавча робота у закладах
позашкільної освіти м. Івано-Франківська
(на прикладі діяльності Центру освітніх інновацій
Івано-Франківської міської ради)**

Студентки 4 курсу, групи СОІ-41
напряму підготовки (спеціальності)
014 «Середня освіта (Історія)»

Печенюк Катерина Василівна

Керівник:

кандидат історичних наук, доцент

Королько Андрій Зіновійович

Рецензент:

кандидат історичних наук, доцент

Єгрешій Олег Ігорович

м. Івано-Франківськ – 2022 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Загальна характеристика діяльності	
закладів позашкільної освіти в м. Івано-Франківськ	7
1.1. Заклади позашкільної освіти обласного центру.....	7
1.2. Комунальний заклад позашкільної освіти «Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради»: віхи становлення.....	11
РОЗДІЛ 2. Науково-методична робота	
педагогічного колективу КЗПО	
«Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради»	23
2.1. Підвалини, рівень організації та результативність освітньої діяльності закладу.....	23
2.2. Науково-методичне забезпечення освітнього процесу.....	29
2.3. Виховна діяльність і психологічний супровід зі школярами.....	33
РОЗДІЛ 3. Напрями позашкільної гурткової роботи Центру	42
3.1. Гуртки наукового-технічного і науково-дослідного спрямування.....	42
3.2. Гуртки гуманітарного напрямку	44
3.3. Гуртки еколого-натуралістичного і художньо-естетичного спрямування.....	48
РОЗДІЛ 4. Гуртки історико-краєзнавчого спрямування	52
4.1. Програмові документи гуртків	52
4.2. Робота гуртків за 2020–2021 навчальний рік	55
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62
ДОДАТКИ	72

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасне суспільство постійно потребує кваліфікованих не тільки вчителів історії і громадянської освіти закладів загальної середньої освіти, але й якісних керівників гуртків закладів позашкільної освіти, які б мали нові ідеї та вміли їх реалізувати у навчанні та вихованні підростаючого покоління. На сьогодні система освіти в Україні піддається постійним реформам, які сприяють покращенню процесу навчання. Міністерство освіти і науки України розробило концепцію під назвою «Нова українська школа», основною метою якої є застосування компетентнісного підходу у навчанні, тобто знання, які учні отримали на уроках повинні пригодитися у житті. Однак треба розуміти що концепцію НУШ, застосування її підходів слід використовувати не тільки у закладах загальної середньої освіти, але й у закладах позашкільної освіти, якими у різних куточках України виступають Центри дитячої творчості, Центри юних техніків, Центри освітніх інновацій та ін.

Керівники гуртків комунального закладу позашкільної освіти «Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради» (далі – Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради; ЦОІ; Центр) передусім репродукують роботу серед шкільної молоді, залучають школярів-гуртківців до Всеукраїнських та регіональних рухів, експедицій. Безумовно, це дозволяє в певній мірі керівникам гуртків реалізувати та застосувати власні ідеї щодо навчально-виховного процесу у закладі позашкільної освіти, яким виступає Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради.

Об’єкт дипломної роботи виступає позашкільна робота Центру освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради.

Предметом дипломної роботи є особливості праці у закладі позашкільної освіти, зміст і організація роботи Центру освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради.

Метою дипломної роботи є комплексне вивчення і систематизація інформації щодо діяльності гуртків Центру освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради.

Виходячи з поставленої мети авторкою курсової роботи визначено реалізувати поставлені **завдання**:

- здійснити загальну характеристику закладів позашкільної освіти обласного центру;
- простежити віхи становлення комунального закладу позашкільної освіти «Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради»;
- висвітлити науково-методичну роботу педагогічного колективу Центру;
- охарактеризувати напрями позашкільної гурткової роботи ЦОІ;
- проаналізувати роботу гуртків історико-краєзнавчого спрямування.

Хронологічні рамки охоплюють 2019–2022 рр. Нижня межа – 2019 р. – обумовлена відкриттям Центру освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради. Верхня межа – 2022 р. – сучасний стан діяльності цього закладу позашкільної освіти.

Територіальні межі дипломної роботи дослідження окреслені територією міста Івано-Франківськ, де знаходиться Центру освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради (м. Івано-Франківськ, вулиця Незалежності, 36).

Методологічну основу роботи складають принципи історизму, всебічності, об'єктивності, системності, узагальнення та порівняння. У роботі застосовувалися загальнонаукові (історичний, логічний, аналізу й синтезу, індукції і дедукції, абстрагування, класифікації та типологізації) та спеціальні наукові методи (історико-генетичний, історико-порівняльний, історико-системний).

Стан наукової розробки проблеми. Написання дипломної роботи не було б можливим без поточних відомостей з електронних ресурсів та внутрішнього архіву Центру освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; 15; 16; 17; 18; 19; 20; 21; 22; 23; 24; 25; 26; 27; 28; 29; 57; 58; 59; 60; 61; 62; 63; 64; 65; 66; 67; 68; 69; 70; 71; 72; 73; 74; 75; 76; 77; 78]. Директорка Центру освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради Марія

Дмитрівна Починок надала для опрацювання внутрішні звіти та накази щодо діяльності Центру, що становлять чималий пласт зібраних матеріалів даної роботи. Важливе місце відведено і навчальним програмам гуртків закладу [38; 39; 40; 41; 42; 43; 44; 45; 46; 47; 48; 49; 50; 51; 52; 53; 54; 55; 56], без наявності яких неможливо було б скласти чітку картину про мету, засадничі аспекти, функціональність роботи того чи іншого гуртка закладу, на яку кількість годин вона розрахована і для якого шкільного віку, оскільки це теж відіграє важливу роль при виборі гуртка його вихованцями. Про початок функціонування закладу ми можемо дізнатись з інтерв'ю директора закладу М. Д. Починок у «Франківській газеті» [89]. Не можна не згадати документи загальнодержавного рівня, а саме: Закон України «Про позашкільну освіту» [32], наказ «Про затвердження нормативно-правових актів, які регламентують порядок організації туристсько-краєзнавчої роботи» [35], в програмові документи Інституту модернізації змісту освіти МОН України [33], що стосуються теми дослідження. Узагальнені і систематизовані матеріали з історико-краєзнавчій роботі містяться в дослідженнях і підручниках І.В. Пархоменко [88], П.Т. Тронька [91] та О.О. Подколодної [93].

Наукова новизна дипломної роботи полягає у постановці, узагальненні та аналізі проблеми дослідження. У роботі:

уперше:

- здійснено комплексний аналіз діяльності гуртків закладу Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради;
- введено поняття «психологічний супровід» зі школярами в діяльності закладу;

удосконалено:

- аналіз чинних навчальних програм ЗПО ЦОІ-ІФ;
- відомості щодо роботи гуртків історико-краєзнавчого спрямування;

отримали подальший розвиток:

- вивчення методичного забезпечення та рекомендації щодо можливого покращення технічних можливостей роботи Центру.

Практичне значення дипломної роботи полягає в тому, що матеріали дипломної роботи можуть бути використані у науково-дослідницькій (при підготовці праць з організації позакласної гурткової роботи, історичного і шкільного краєзнавства, методики викладання історії), навчальній (для підготовки монографічних видань, праць, шкільних підручників, навчально-методичних посібників), державній (для використання органами державної влади управління та місцевого самоврядування при вирішенні питань формування та реалізації політики у сфері шкільної освіти), громадській (для проведення круглих столів з питань розвитку шкільного краєзнавства, музейної справи, пам'яткоохоронної праці) роботі.

Апробація результатів дипломної роботи. Основні положення дипломної роботи виносилися на обговорення Всеукраїнської науково-практичної конференції «Історико-краєзнавча діяльність у закладах освіти: проблеми і перспективи» (м. Івано-Франківськ, 22 квітня 2021 р.) та звітних наукових конференцій студентів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ, 8 квітня 2021 р. та 7 квітня 2022 р.)

Структура дипломної роботи зумовлена предметом і завданнями дослідження. Вона складається зі вступу, чотирьох розділів, які поділяються на 10 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (96 позицій), 11 додатків. Основний текст дипломної роботи викладений на 61 сторінці, загальний обсяг – 93 сторінки.

РОЗДІЛ 1

Загальна характеристика діяльності закладів позашкільної освіти в м. Івано-Франківськ

1.1 Заклади позашкільної освіти обласного центру

Позашкільна освіта є однією з складових системи освіти, що визначена Конституцією України, законами «Про освіту», «Про позашкільну освіту», яка є спрямованою на розвиток творчих здібностей здобувачів освіти та задоволення особистих професійних потреб. Здобуття позашкільної освіти відбувається в позаурочний і позанавчальний час в спеціальних ЗПО за допомогою залучення здобувачів освіти в роботу гуртків, секцій, студій. Відповідно, що навчання здійснюється на добровільних умовах і в тому закладі, де хоче учень. Міські позашкільні заклади є осередками, де за допомогою організації краєзнавчої, пошукової, художньої та спортивної роботи в учнів формуються підвалини громадянської компетентності. Завдяки такій вмілій роботі можна поєднати ці всі форми діяльності з дозвіллям вихованців, у закладах створюються різноманітні можливості задля врегулювання питань, що стосуються зайнятості молоді та покращення їх ерудованості в різних напрямках[36].

За останні два десятиліття кількість закладів позашкільної освіти в місті Івано-Франківську суттєво збільшилась. Станом на 2020 навчальний рік в місті налічувалось таких 13 установ, а саме: – Міський центр дитячої та юнацької творчості; – Мала академія наук учнівської молоді; – Міський центр науково-технічної творчості учнівської молоді; – Міська дитяча екологічна станція; – Спеціалізована дитячо-юнацька спортивна школа олімпійського резерву № 1; – Дитячо-юнацька спортивна школа № 2; – Дитячо-юнацька спортивна школа № 3; – Центр дозвілля дітей та юнацтва за місцем проживання; – Позаміський заклад оздоровлення та відпочинку «Лімниця»; – Центр патріотичного виховання учнівської молоді ім. С. Бандери; – Дитячо-юнацький пластовий центр; – Центр освітніх інновацій; – Івано-Франківський обласний державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді; – КЗПО «Культурно-універсальна територія

«Кут». Серед цих закладів є низка наступних установ у яких доволі широко та різнобічно представлена гурткова історико-краєзнавча робота [36].

Івано-Франківський обласний державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді Івано-Франківської обласної ради сягає свого розвитку ще з 1940 р., коли була започаткована Станіславська обласна екскурсійно-туристська станція з центром у теперішньому м. Івано-Франківську (в той період м. Станіслав). У перші два роки діяльності станції було проведено 7 мандрівок та 98 екскурсій. В період 1950-х рр. увага станції була зосереджена на проведенні екскурсій та туристичних походів на теренах нашого краю, тоді ж було започатковано зібрання юних туристів-краєзнавців. З особливою активністю розвивалася туристсько-краєзнавча робота в 1960-х рр. Це пояснювалось тим, що краєзнавці отримували завдання під час проведення даних заходів досліджувати історію свого рідного краю та займатись пошуково-дослідницькою діяльністю, збираючи всі необхідні матеріали для експозиції шкільного музею. Було створено 450 загонів, які повинні були виконати поставлену перед ними мету [85].

Важливою етап розвитку цього закладу позашкільної освіти, який є найбільшим на Прикарпатті, припадає на 1990-ті рр. Тоді станція юних туристів перейменована на Івано-Франківський обласний державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді (далі – ІФОДЦТКУМ) та розпочались структурні зміни і зросла активність видавничої діяльності в даному центрі.

На даний момент керівником ІФОДЦТКУМ є Косило Михайло Юрійович – кандидат педагогічних наук, доктор філософії, заслужений працівник освіти України, почесний краєзнавець України, почесний працівник туризму України. Основними своїми обов'язками Центр вбачає наступні положення: забезпечення туристсько-краєзнавчої діяльності гуртків і в разі потреби надання їм методичної допомоги, проведення експедицій, походів, акцій, конференцій, лекцій, екскурсій, семінарів, тощо. В ІФОДЦТКУМ функціонують 7 відділів, де за кожним закріплена певна ділянка роботи, а саме: екскурсій, турбаз та міжнародного туризму; навчально-педагогічної роботи; науково-методичної роботи; адміністративно-господарський; інформатизації та комп'ютерних технологій;

спортивно-туристської роботи, а також видавництво журналу «Краєзнавець Прикарпаття». Івано-Франківський обласний державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді є тим закладом, що дозволяє юним вихованцям шкіл показати свої дослідницькі здібності та реалізувати всі свої задумані мрії [86].

Івано-Франківська Мала академія наук учнівської молоді Івано-Франківської міської ради створена згідно з розпорядженням голови Івано-Франківської обласної державної адміністрації від 14 липня 1997 року № 517. Заклад позашкільної освіти був створений з метою відшукати та виокремити обдарованих школярів, щоб в подальшому у них була змога формувати потенціал в громадян України. Свою мету заклад вбачає в наступному: надання гуртківцям всіх можливостей для розкриття своїх інтелектуальних можливостей, професійних якостей. Саме надання можливості бути залученими до науково-дослідницької роботи виробляє в учнів звичку бути самостійним, а також використовувати отримані знання для вирішення конкретних завдань. Ця робота допомагає не тільки вдосконалювати професійний рівень знань фахівців різних галузей, а також формує і необхідний склад мислення, притаманні для своєї спеціалізації звички і навички, виховує професіоналів з високим творчим потенціалом, а також здійснює вплив на формування соціально-професійної досвідченості майбутніх фахівців [79].

Фактична мережа секцій Малої академії наук учнівської молоді Івано-Франківської міської ради за 2021–2022 рр. складається з 12 відділень, які в свою чергу поділені на секції, їх нараховується 39 [80].

На сьогоднішній день міська МАН активно проводить підготовку професійно-зорієнтованих молодих людей, які ще навчаючись в школі знають чого хочуть і як цього досягти. Керівники секцій намагаються максимально успішно розкрити творчий потенціал в здобувачів освіти, завдяки чому їхні імена знає не тільки рідне місто чи село, а й ціла Україна [80].

Івано-Франківський міський центр дитячої та юнацької творчості Івано-Франківської міської ради бере свій початок ще з грудня 1939 р. На той час там

функціонувало 8 гуртків, де навчалось близько 160 учнів. Проте з початком німецько-радянської війни 1941–1945 рр. робота закладу була призупинена, і відновили її в 1944 р. під назвою – Палац піонерів. Відповідно до змін, які відбувалися Центр знову отримав нову назву – Івано-Франківський будинок піонерів та школярів. Трансформації в найменуванні закладу відбулися в 1990-х рр., тоді Центр отримав назву міський Центр дитячої та юнацької творчості (МЦДЮТ) [81].

Цей заклад позашкільної освіти веде активну співпрацю із закладами загальної середньої освіти, відділом культури Івано-Франківської міської ради, громадськими об'єднаннями. В закладі функціонують чотири напрямки, один із яких туристсько-краєзнавчий. Ще в 2016 р. в закладі функціонував гурток з вивчення історії рідного краю, де школярі з різних куточків міста збирались і могли вільно проводити дискусію на запропоновані теми керівником гуртка. Цей гурток не залишився осторонь подій неоголошеної російсько-української війни, його вихованці створювали за допомогою лобзиків маленьких ангеликів, розфарбовували їх і відправляли на фронт на Схід України для підтримки українських захисників. Сьогодні в МЦДЮТ функціонують два гуртки туристично-краєзнавчого напрямку під керівництвом Ірини Володимирівни Гавриш, а саме: краєзнавчо-етнографічний гурток та «Школа юних екскурсоводів». Заняття проводяться три рази на тиждень у відповідно встановлені години на базі міського Ліцею №10 та Івано-Франківського краєзнавчого музею [82].

Івано-Франківський міський центр патріотичного виховання учнівської молоді ім. С. Бандери Івано-Франківської міської ради функціонує відповідно до Законів України «Про освіту», «Положення про Центр патріотичного виховання», «Про позашкільну освіту», «Концепції національно-патріотичного виховання молоді», Статуту Центру патріотичного виховання учнівської молоді імені С. Бандери та річного плану роботи Центру. Відлік роботи цього закладу позашкільної освіти припадає на 2009 р. У своїй основі він веде військово-патріотичну підготовку учнівської молоді. На базі центру діють вісім гуртків, з

яких три краєзнавчого спрямування: історичне краєзнавство, літературне краєзнавство та туристсько-краєзнавчий гурток. Учасники гуртків є неодноразовими призерами міських, обласних та Всеукраїнських експедицій, акцій [83]. Зокрема, вихованці історико-краєзнавчого гуртка «Спадкоємці» та учнівського об'єднання «За честь! За славу! За народ!» посіли I місце на міському етапі Всеукраїнської краєзнавчої експедиції учнівської молоді під назвою «Моя Батьківщина – Україна»; учасники гуртка «Мій Станіславів» (керівник – Наталія Остапчук) – II місце; учасники гуртка «Юні музеєзнавці» та учнівського об'єднання «За честь! За славу! За народ!» здобули перемогу на міському етапі в обласній історико-краєзнавчій акції «Герої не вмирають» [84].

Отже вказані заклади позашкільної освіти обласного центру відіграють вагомую роль у формуванні світогляду молодого підростаючого покоління, сприяють розвитку творчих, дослідницьких вмінь. Ці заклади є своєрідним містком, за допомогою яких вихованці гуртків мають можливість задовольнити свої цілі у подальшому своєму професійному зростанні та набутті відповідних умінь і навичок.

1.2. Комунальний заклад позашкільної освіти «Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради»: віхи становлення

16 серпня 2019 р., рішенням міської ради м. Івано-Франківська, на 7 демократичному скликанні №170-28 «Про створення комунального закладу позашкільної освіти “Центру освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради”», опираючись на статтю №26, частину 1 та статтю №59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», відповідно до Законів України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», ст. 87-90 і 104-107 Цивільного Кодексу та Закону «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» було вирішено наступне: 1. Створити КЗПО ЦОІ-ІФ. 2. Затвердити статут КЗПО ЦОІ-ІФ. 3. Затвердити кількість штатних працівників закладу з 8 одиниць та якщо буде потреба в кадрах передбачити погодинну оплату за виконану роботу новими залученими особами, праця яких буде регулюватись

відповідно до укладених трудових договорів. 4. Надати повноваження Департаменту освіти та науки, який повинен вжити заходи в рамках створення комунального позашкільного закладу Центру освітніх інновацій, відповідно з вимогами чинного законодавства. 5. Управлінню фінансів, задовольнити фінансуванням діяльність КЗПО ЦОІ-ІФ в рамках кошторисного плану. 7. Контроль виконання рішень покласти на заступника міського голови О. Левицького та голову депутатської комісії з питань гуманітарної політики М. Смаль [63].

Комунальний заклад позашкільної освіти ЦОІ-ІФ було відкрито за сприяння міської влади м. Івано-Франківська та тодішньої секретарки і нинішньої народної депутатки Оксани Савчук. 200 квадратних метрів занедбаного нікому не потрібного приміщення розташованого в центрі міста з користю для суспільного життя перетворили на сучасний і креативний простір де на сьогоднішній день навчаються різні вікові категорії, розпочинаючи з молодшого та завершуючи представниками старшого шкільного віку [64].

На відкритті закладу міський голова м. Івано-Франківська Руслан Марцінків сказав, що дуже добрим є те, що це приміщення зберегли саме для освітніх потреб. За його словами, це місце «є надзвичайно привабливим для дітей, шкіл, інновацій і навчання загалом. Освіта сьогодні змінюється і стає сучасною, тому треба робити так, щоб дітям було цікаво. Зараз Центр освітніх інновацій став сучасним, креативним і модним. Наше завдання – завжди наповнювати його глибоким змістом». У свою чергу, Оксана Савчук зазначила, що «саме в центрі будуть творитися нові ідеї та думки, які стосуються розвитку освіти, самовдосконалення, наукових інновацій. Наші вчителі зможуть поділитися досвідом, а діти втілюватимуть свої ідеї в життя, презентуватимуть винаходи та розвиватимуть свої таланти» [63].

З початку діяльності Центру його очолює Марія Дмитрівна Починок, яка мала нагоду бути заступницею директора теперішнього ліцею №11 в м. Івано-Франківську, а також вчителем математики цього ж закладу впродовж 27 років. Пані Марія є авторкою низки програм і методичних розробок, а саме:

«Інтерактивні методи навчання», «Метод творчих проєктів на уроках математики», також має чималий досвід праці з підготовки здобувачів освіти до II–III етапів Всеукраїнських учнівських олімпіад та конкурсів з математики та зовнішнього незалежного оцінювання. Керівниця впевнена, що учнів потрібно мотивувати, зацікавлювати, а головне – чути, а тоді вже навіть багатьом незрозуміла та складна наука математика, стане піснею [89].

Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради є закладом соціальної, психологічної, освітньої, культурної та просвітницької спрямованості, який згуртовує людей з однаковими інтересами, в даному випадку вчителів, викладачів, учнів представників громадськості та різногалузевих спеціалістів, діяльність яких напряду пов'язана з освітньою та психологічною підтримкою професійного і особистісного здійснення людини та певного кола осіб з індивідуальними потребами задля реалізації встановлених мети та завдань, які передбачені Статутом закладу.

Своєю метою Центр освітніх інновацій вбачає: посприяти розвитку в місті Івано-Франківську освіти, через проведення освітніх, соціально-психологічних і культурно-просвітницьких заходів, щоб в кінцевому результаті задовольнити суспільні, зокрема освітні, соціально-психологічні, культурно-просвітницькі, професійні, творчі потреби й інтереси педагогів та школярів; посилення потенціалу всього, що стосується освіти для розвитку людства та формування особистої компетентності здобувача освіти відповідно до Нової Української школи [63].

Щодо предметної діяльності ЦОІ-ІФ, можна виокремити такі її напрямки: підтримка професійної та наукової діяльності спеціалістів, що спрямована на постійне неперервне системне навчання, удосконалення професійних компетентностей, індивідуальних якостей працівників та учнів в закладах освіти; формування моделі корпоративної освіти тобто додаткової для різних вікових категорій, формування у них здатності професійно діяти, виконувати повний спектр професійно-управлінських функцій і професійна самореалізація; забезпечення актуальними, доступними, спеціалізованими освітніми послугами,

надання соціально-психологічної допомоги і проведення культурно-просвітницьких заходів, що спрямовані на підтримку ерудованості представників освітньої галузі; розповсюдження інноваційного досвіду перепідготовки, підтримки та підвищення кваліфікаційного рівня працівників освітніх закладів, а також впровадження нових форм вдосконалення їхніх вмінь; різнобічний доступ освітян до різних галузей: освіти, науки, культури, надання різнопланової допомоги щодо збільшення кількості і розповсюдження знань, покращення рівня обізнаності суспільства щодо освітніх, культурних, соціальних наукових та багатьох інших питань [64].

На момент відкриття, ЦОІ був 13 закладом позашкільної освіти обласного центру і такою кількістю може похвалитися далеко не кожне місто, серед яких навіть є міста мільйонники. Відповідно до діяльності закладів даного типу є зафіксовані настанови Міністерства освіти і науки України та департаменту освіти та науки Івано-Франківської обласної державної адміністрації. Тому коли оголошено набір в гуртки, то Центр намагався наскільки можливо максимально охопити і задовольнити побажання батьків, а відтак і дітей. Дуже втішним було й те, що усі виявили бажання продовжувати навчання в позаурочний час [89].

Таким чином, визначено сім основних профілів Центру: науково-технічний, науково-дослідний, художньо-естетичний, гуманітарний, еколого-натуралістичний і соціально-реабілістичний, в свою чергу, розподіливши їх на 27 гуртків. Це: робототехніка-ARDUINO-початківець; робототехніка-ARDUINO-школяр; цікава інформатика; прикладна математика; робототехніка, 3D-модельювання; фінансова грамотність; експериментальна і теоретична STEM-фізика; математичний гурток «Олімп»; цікава англійська мова-початківець; цікава англійська мова-школяр; французька мова; пізнаємо рідний край; польська мова; німецька мова; дебати; історичні постаті української держави; українська мова; англійська мова; юні дослідники; психологія; розвиток математичних здібностей засобами STEM-освіти; хімія; образотворче мистецтво; студія дизайну; декоративно-ужиткове мистецтво; художня кераміка; ерудит; європейський клуб;

природа рідного краю; біологія людини засобами STEM-освіти; юні дослідники біорізноманіття; еко-стиль; юні туристи-краєзнавці; юні екскурсоводи [58].

Власне, викристалізувалась основна мета діяльності ЦОІ-ІФ – підсилити потенціал школи, надавши кожному бажаючому можливість перевірити свої знання не лише теоретично, але й практично, тобто знайти їм прикладне застосування.

ЦОІ-ІФ є першим комунальним закладом позашкільної освіти на території України, який на теренах на прикладі обласного центру став очевидним лідером розробок, апробацій та впровадження нових освітніх технологій, навчальних програм та STEM-проектів, також Центр забезпечує супровід реформування шкільної освіти в місті, відкривши новий простір для навчання як педагогів так і школярів в умовах НУШ [57].

Запозичення досвіду Центру освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради може сприяти підвищенню ефективності надання освітніх послуг. У цьому закладі позашкільної освіти можна виокремити такі ефективні новаторські рішення: апробована дистанційна система навчання, що в теперішніх умовах пандемії є особливо актуальним, відповідно підготовлені рекомендації щодо її функціонування і використання для учнів, вчителів й батьків; розробка та застосування інноваційних технологій, які допомагають учням здобути профільні знання, застосувати їх на практиці і в кінцевому результаті підкорити нові вершини – займати призові місця на Всеукраїнських і Міжнародних конкурсах та олімпіадах, бути учасником в науково-експериментальному та творчопошуковому процесі; результативний досвід проєктної роботи затверджений спільно з європейськими країнами (прикладом може бути те, що учасники STEM-проекту під назвою «Моделювання протиепідемічних заходів та засобів захисту громадян», які стали призерами Міжнародної програми UPSHIFT-Україна і зможуть ще в шкільні роки налагодити виробництво безконтактних дезінфекторів для рук, додатків в смартфонах, які використовуватимуться для безпеки людей, всі ці моделі розробили гуртківці ЦОІ на основі отриманих знань); інформаційно-просвітницька діяльність і психологічна допомога для батьків, працівників

закладів освіти і учнів (створено й апробовано курс різноманітних тренінгів для батьків); арт-терапія для представників різних вікових груп; участь у молодіжних Бізнес Хабах на базах різних закладів вищої освіти як і в Україні, так і в країнах Європи [63].

Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради був відкритий в якості структурного підрозділу Департаменту освіти та науки Івано-Франківської міської ради в рамках втілення Стратегії розвитку обласного центру, яку було розроблено в межах проєкту «ПРОМІС», щоб перетворити Івано-Франківськ в місто якісної освіти [89].

За перший рік своєї діяльності Центр освітніх інновацій став генератором ідей для реалізації освітньої стратегії м. Івано-Франківська, підтвердивши те, що його склад (33 працівники, 9 з яких є кандидатами наук) має великий науковий потенціал для створення інноваційних стратегій вирішення сучасних проблем освітньої діяльності, застосування експериментального навчання для впровадження методик, проведення тренінгів для всіх освітян.

605 учнів, які відвідували 27 гуртків різних напрямків, стали учасниками апробації новітніх методик. До роботи Центру освітніх інновацій було залучено більше тисячі педагогів, учасників тренінгів, знаменитих особистостей міста, серед яких були письменники, юристи, підприємці, науковці, батьки гуртківців, студенти, представники громадських організацій [2, с. 1].

Серед успішних STEM-проєктів ЦОІ-ІФ можна виділити такі: I Всеукраїнський фестиваль STEM-освіти (2020 р.); «2019 рік для Івано-Франківська: проблеми та перспективи»: діти вивчали проблеми міста та самі знаходили шляхи вирішення на основі здобутих знань; «Моделювання протиепідемічних заходів та засобів захисту громадян» (2020 р.): діти виготовили безконтактні дезінфектори, працюють над мобільними додатками для безпеки громадян; I Міжнародний конкурс «Врятуймо планету разом» (2021 р.), в якому взяло участь 47 учасників з України, Франції, Польщі, Нідерландів, Латвії, з них було обрано 30 найкращих ідей для очного захисту. Їхні роботи перевірялися на унікальність та запозичення, визначалися рівень актуальності і змістовності

роботи. Переможці у кожній з п'яти номінацій отримали по 3000 грн. для реалізації власного проєкту. Цей конкурс проводився для того, щоб розширити світобачення молоді, розвивати творчий потенціал та індивідуальні наукові здібності [64].

Завдяки цим проєктам здобувачі освіти мали можливість реально використати набуті знання на практиці та брати участь у пошуку вирішення важливих соціальних питань.

За 2021 р. було проведено 110 відкритих заходів для всіх педагогів та керівників освітніх закладів, під час яких методисти, керівники гуртків Центру освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради ділились своїм досвідом з використання нових методик та інноваційних технологій. Зокрема, виділимо такі проведені заходи: «Застосування технологій доповненої реальності у навчальний процес»; «Теорія множинного інтелекту»; «STEM-освіта та основні її інструменти»; «Методика дослідницького навчання»; «STEM: гендерночутливий підхід до навчання»; «Цифрові інструменти навчання»; «Інноваційні методики навчання в умовах НУШ»; «Як навчати покоління Z»; «Особливості педагогічного спілкування»; «Особливості реалізації компетентнісного підходу» тощо [57].

Для педагогів були організовані творчі майстерні «Патріотична вітальня», «Літературна світлиця», «Акварель». Для створення нових навчальних програм, інноваційних методик у закладі працює «Школа педагогічної майстерності», в яку, окрім педагогічних працівників ЦОІ, входять викладачі, науковці, учителі-методисти закладів освіти [5, арк. 1].

Для розвитку відповідального батьківства, попередження і подолання булінгу, насильства у сім'ї у закладі працює «Школа батьківського успіху». На період карантину для батьків теж було організоване дистанційне навчання: цикл онлайн-занять із курсу «Батьки і діти: історія століть». Батьки з усіх ЗЗСО міста пройшли онлайн-тестування та отримали за це відповідні сертифікати, щоб навчати інших батьків у своїх закладах освіти. До занять для батьків долучаються ГО «Ліга толерантності», учасники Міжнародного проєкту «Відповідальне

батьківство» (Азербайджан, Сербія, Італія, США). Для батьків та дітей працює практичний психолог, арт-терапевт Лідія Андрійчук. На період карантину вона організувала цикл арт-занять «Малярня онлайн», зокрема, й для дітей з особливими потребами. Організовані цікаві заняття з психології для випускників закладів загальної середньої освіти щодо підготовки до ЗНО [63].

За 2020–2021 навчальний рік проведено велику кількість відкритих педагогічних заходів для різних категорій педагогів та керівників закладів освіти, на яких директор, заступник директора, методисти та керівники гуртків ЦОІ-ІФ поділилися досвідом з використання нових інноваційних технологій та методик.

Важливим інструментом стало проведення низки навчально-методичних семінарів, конференцій та симпозіумів: 1) науково-практичні конференції (II Міжнародна конференція до Дня вишиванки, м. Івано-Франківськ, 20.05.2021 р.; Всеукраїнська STEM-конференція, м. Івано-Франківськ, 21.05.2021 р.); 2) Всеукраїнські, обласні та міські конкурси фахової майстерності, зокрема на кращу навчальну програму, в якій взяли участь працівники Центру Лугова С. І., Гриців Н.Ю., Семенченко О.В., Починок М.Д., Казмерчук А.І.; 3) Всеукраїнські, обласні та міські семінари, вебінари, тренінги, в якій взяли участь Починок М.Д., Лугова С.І., Горбата О.В., Войтичук О.В., Підлеснюк І.В.; 4) семінари, практикуми, тренінги та дискусії загально педагогічного характеру, організовані в ЦОІ-ІФ (Міжнародний семінар-практикум «Дистанційна освіта» (учасники з України, Литви, Польщі, США, 2020 р.), «Технології розвитку критичного мислення» (2021 р.), «Організація роботи гуртківців з різними видами інформації» (2020 р.), «Використання графічних організаторів» (2020 р.), «Ментальна архітектура мозку: від поверхневого до глибинного навчання» (2020 р.), «Комунікативна активність гуртківця як запорука навчального успіху» 2020 р., «Масовий відкритий онлайн-курс як засіб підвищення кваліфікації» (2021 р.), «Скрайбінг-презентації: зробіть свій урок незабутнім» (2021 р.), «Інноваційні методики навчання в умовах цифрової освіти» (2021 р.), «Види педагогічних конфліктів» (2021 р.), «Модель інноваційної діяльності педагога» (2021 р.), «Типи освітніх інновацій» (2021 р.), «Особистий бренд вчителя: інноваційна складова»

(2021 р.); 5) тренінгів з проблем STEM-освіти («STEM-освіта та основні її інструменти» (2021 р.), «STEM: грані науково-технічної творчості гуртківця» (2021 р.), «Методика дослідницького навчання: STEM-проєкт» (2021 р.) [23].

Завдяки впровадженню елементів STEM-освіти у роботу гуртків, вихованці розвивають творчу активність, логічне мислення, технічну грамотність, вчать вирішувати конкретні проблеми, самостійно шукати нестандартні рішення, стають новаторами і винахідниками.

У 2021 р. організовані психологічні тренінги у рамках арт-терапевтичних онлайн-заходів та занять з психології, проведених під керівництвом та за безпосередньої участі психолога, кандидата психологічних наук, доцента В.Кравченко: «Емоційний вихор: як зробити емоцію своїм другом»; цикл занять «Управління емоціями та стресом» за рубриками «Конструктивні стосунки», «Практичні поради для педагогів та батьків», «Алгоритм виходу з конфлікту», «Мова любові», «Регуляція емоцій у різних культурах», «Емоції та почуття в християнстві», «Довірчі стосунки» [65].

У Центрі функціонує «Школа молодого педагога». Її мета – сприяння підвищенню фахового рівня, розвитку творчого потенціалу керівника гуртка, удосконаленню майстерності, озброєнню новітніми знаннями, методикою та технологією навчання. В рамках поставленої мети реалізуються такі основні завдання: створення умов для безперервного вдосконалення фахової освіти і кваліфікації молодих спеціалістів; підвищення психологічної компетентності, поглиблення знань з теорії та методики навчання і виховання; сприяння оволодінню молодими вчителями основних нормативних документів; вивчення і використання у практиці сучасних досягнень психолого-педагогічної науки та ефективного педагогічного досвіду; розвиток ініціативи і творчості, новаторських пошуків молодих педагогів, апробація та впровадження нових освітніх технологій та систем [63].

Головою науково-методичної ради та методистами закладу були проведені індивідуальні консультації з педагогами: Гриців Н.Ю., Ковтун О.С., Тичковською О.Б., Семенченко О.В., Войтичук О.А., Чоп'юк Ю.Ю. Вибір тематики залежав від

рівня освіти, професійної компетентності, специфіки діяльності, індивідуальних можливостей та інших характеристик педагогічних працівників. Найактуальнішими виявилися такі теми, якими цікавилися молоді педагоги м. Івано-Франківська: «Методологічні підходи до організації сучасного навчального процесу» (Малик Г.Д.); «Формула успіху молодого вчителя: прості рецепти на щодень» (Починок М.Д.); «Що означає «модифікація навчальної програми» (Починок М.Д.); «Перші кроки до майстерності» (Лугова С.І.); «Цифрові інструменти навчання: Edmodo, Grockit, Wikispaces, Pinterest, Quora, Ning, OpenStudy, FunBrain, Educreations, Animoto, Socrative, Knewton, Kerpoof, Capzles, Prezi StudySync, Planboard, Timetoast, Quizlet, MasterConnect, TED, Glogster, Creaza, Mentor Mob, Diigo, Aviary, Jing, Popplet, SlideShare, LiveBinders, AudioBoo, White Board» (Малик Г.Д.); «Використання проблемних запитань» (Малик Г.Д.); «Як підготувати перевернутий урок» (Лугова С.І.); «Як застосувати технології доповненої реальності у навчальному процесі» (Василик О.Ю.); «Навчальна програма як тематичний навігатор» (Малик Г.Д.); «Як працювати поколінням Y з поколінням Z» (Малик Г.Д.) [57].

Успішно функціонує «Школа педагогічної майстерності». Її мета та завдання: ознайомлення педагогів із інтерактивними технологіями навчання; формування практичних умінь та навичок застосування інтерактивних технологій навчання; формування загальної та професійної інформаційної культури педагога; формування ІКТ-компетентності вчителів [63].

У Центрі організовані динамічні творчі групи. Їхня мета: активізація творчої професійної діяльності педагогів у контексті вирішення проблем організаційно-методичного характеру, зокрема організації міжнародних фестивалів, семінарів, тренінгів тощо. На роботу динамічних творчих груп покладені такі завдання: підвищення відповідальності за результати навчання та виховання гуртківців; пошук ефективних шляхів розвитку творчого потенціалу педагогів та гуртківців; удосконалення і збагачення знань педагогів щодо творчого потенціалу школярів; розвиток сучасного стилю педагогічного мислення вчителя (системність, комплексність, конкурентність, почуття міри, гнучкість, мобільність) [3, арк. 2].

У закладі позашкільної освіти проводяться методичні тижні та тижні педагогічної майстерності. Мета їхнього проведення – поширення кращого педагогічного досвіду для вдосконалення якості освітнього процесу у закладі. Впродовж 2020–2021 навчального року було п'ять методичних тижнів: Організація та проведення методичного тижня еколого-натуралістичного та науково-дослідного і туристсько-краєзнавчого напрямів (23.11. – 30.11.2020 р.); Організація та проведення методичного тижня фахової майстерності педагогів науково-технічного напрямку (14.12. – 21.12.2020 р.); Організація та проведення методичного тижня педагогів художньо-естетичного напрямку (25.01. – 31.01.2021 р.); Організація та проведення методичного тижня керівників гуртків з іноземних мов (25.01. – 31.01.2021 р.); Організація та проведення методичного тижня гуманітарного та туристсько-краєзнавчого напрямів (12.04. – 17.04.2021 р.). Аналіз проведення методичних тижнів дає підстави визначити основні педагогічні ідеї для впровадження їх в освітній процес та розглянути педагогічні нововведення у проведенні методичних тижнів на перспективу. Необхідно зазначити високу активність та відповідальність керівників гуртків та методистів у підготовці методичних заходів. За результатами проведення методичних тижнів методистами складені аналітичні довідки, проведені інструктивно-методичні наради, директором закладу видані підсумкові накази [7, арк. 1].

Працівники Центру періодично проходять курси підвищення кваліфікації в Івано-Франківському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти. Всього за 2021 р. курси підвищення кваліфікації в ІФОІППО пройшло 28 працівників Центру освітніх інновацій. Серед них – 5 керівників (завідувачів відділів), 13 керівників гуртків ЗПО та ЗЗСО, 2 методисти, що є керівниками гуртків, 11 учителів (викладачів) та 2 практичні психологи [21, арк. 1].

З метою виявлення і розвитку в гуртківців творчих здібностей, інтересу до наукової (науково-дослідницької) діяльності, Центр ініціював конкурси, олімпіади та інші різноманітні інтелектуальні змагання, а також залучав своїх гуртківців до міських, обласних та всеукраїнських змагальних заходів. Робота зі здібними та обдарованими дітьми проводилася у відповідності до програми

Центру «Обдарованість». З метою забезпечення належної організації роботи постійно поповнювався банк даних обдарованих вихованців, здійснювався психолого-педагогічний супровід обдарованої дитини за різними видами діяльності; діагностика здобувачів освіти, яка мала на меті виявлення обдарованих дітей за віковими категоріями[4, арк. 1].

Результатом продуманої методичної діяльності педагогів стали перемоги вихованців у різноманітних конкурсах, олімпіадах, турнірах та фестивалях різних рівнів, зокрема є призери у Всеукраїнських олімпіадах. Учасники цих заходів поповнили скарбничку призових місць закладу. Основні форми роботи – фестивалі, конкурси, проекти, огляди, акції, марафони, флешмоби, майстер-класи, відеопрезентації, літературні альманахи, поетичні читання, виставки, літературні сторінки та інші, інформація про які оприлюднена в засобах масової інформації, зокрема на офіційному сайті ЦОІ-ІФ та на сторінці в Facebook [64].

В теперішній час у закладі функціонують п'ять напрямків, зокрема: гуманітарний, еколого-натуралістичний, науково-технічний, науково-дослідний, художньо-естетичний та 28 гуртків, групи в яких поділені за віковими категоріями: 2–4, 5–6, 7–8, 9–10, 10–11 класи, тощо. Всього таких груп на 2021–2022 навчальний рік є – 80. Вік здобувачів освіти від 6–7 до 17–18 років. Заняття проводяться як у самому Центрі освітніх інновацій так і в ліцеях міста, Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника, Університеті Короля Данила, Івано-Франківському національному технічному університеті нафти і газу, «Просвіті», Народному домі в с. Крихівцях.

Здається, так мало пройшло часу з дня відкриття Центру освітніх інновацій під керівництвом Марії Починок, але аналізуючи весь спектр зробленого за цих три роки, можна з впевненістю сказати, що не дарма його було відкрито, адже з кожним днем з мережі Інтернет та офіційних інтернет-ресурсах закладу ми дізнаємося про нові здобутки вихованців Центру, їхні розробки, інформацію про участь в різних конференціях і т. д. Сподіваємося, що й надалі ЦОІ-ІФ з впевненістю підкорюватиме нові вершини, а на його рахунку буде чимала кількість перемог у різних конкурсах ЗПО.

РОЗДІЛ 2

Науково-методична робота педагогічного колективу КЗПО «Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради»

2.1. Підвалини, рівень організації та результативність освітньої діяльності закладу

Модернізація та стратегічний розвиток – це важливі чинники закладу, який враховує і гнучко реагує на всі освітні процеси, що відбуваються в Україні.

Тому зусилля адміністрації Центру зосереджуються на реалізації пріоритетних напрямів розвитку позашкільної освіти: забезпечення реалізації конституційного права на безоплатну позашкільну освіту у випадках і порядку, визначених Конституцією та законами України; створення рівних умов та розширення доступу до позашкільної освіти; створення умов для здобуття освіти дітьми з особливими потребами з урахуванням індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів; створення інноваційної моделі освітнього простору ЦОІ; оновлення цілей і змісту освіти на основі компетентнісного підходу; перебудова освітнього процесу за основами розвивальної педагогіки, спрямованої на раннє виявлення потенціалу (задатків) у здобувачів освіти та їх найбільш повному розкритті з урахуванням вікових та психологічних особливостей; побудова ефективної системи національного виховання на засадах загальнолюдських, полікультурних, громадянських цінностей; забезпечення фізичного, морально-духовного, культурного розвитку здобувачів освіти; формування соціально зрілої творчої особистості, гідного громадянина України; забезпечення системного підвищення якості освіти на інноваційній основі, створення сучасного психолого-педагогічного та науково-методичного супроводу освітнього процесу; дослідно-експериментальна робота «Науково-методичні засади створення інноваційної моделі STEM-освіти»; удосконалення системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів; створення сучасної матеріально-технічної бази закладу; удосконалення програмно-методичного забезпечення освітнього процесу; впровадження сучасних форм виховання, інноваційних

методів роботи, оволодіння кожним педагогічним працівником технологією особистісно-орієнтованого підходу при підготовці та проведенні виховних заходів; проведення обласних семінарів, вебінарів, методичних об'єднань педагогічних працівників, впроваджуючи інноваційні форми роботи; створення безпечних умов перебування дітей у закладі; забезпечення вивчення питань, пов'язаних із збереженням здоров'я гуртківців та їх фізичним розвитком; удосконалення системи роботи з обдарованими дітьми; розширення мережі гуртків, удосконалення організаційних форм, методів та засобів освітнього процесу; наближення позашкільної освіти до потреб територіальних громад завдяки опанованій практиці проведення масових заходів; зміцнення матеріально-технічної та навчально-методичної бази освітнього закладу; організація співпраці з батьками, спрямована на поглиблення психолого-педагогічних знань батьків, збереження та пропаганду національних родинних традицій; інформаційно-видавнича та інформаційно-аналітична діяльність; створення сприятливих умов для залучення, використання та впровадження грантових проєктів [4, арк. 2].

Педагогічна рада, як постійно діючий колегіальний орган самоврядування педагогічного колективу, є одним із показників управлінської майстерності ЗПО. Творчий підхід до визначення теми і технологій проведення педагогічної ради – запорука підвищення ефективності роботи педагогів закладу, формування педагогічної культури, проведення педагогічної ради на демократичних засадах із застосуванням нетрадиційних форм і технологій її підготовки і проведення, дає можливість приймати рішення, враховуючи думку кожного конкретного педагога.

Засідання педагогічної ради у 2020–2021 навч. році, враховуючи заявлені перед педагогічним колективом завдання, проводились у розширеному форматі із учасниками ідеї інтеграції. Серед питань, які мали місце під час проведення педрад можна виділити наступні: особливості організації навчально-виховного процесу відповідно до нового Державного стандарту; організація гурткової роботи: календарне планування, плани виховної роботи гуртків; методична робота: план методиста, практичного психолога; освітні програми гурткової роботи; затвердження посадових інструкцій; дотримання санітарно-гігієнічних

вимог; STEM-освіта в позашкільлі. Стан викладання та рівень досягнень вихованців ЦОІ-ІФ, перспективи розвитку; авторські освітні програми гурткової роботи та досягнення педагогів ЦОІ-ІФ; охорона праці та дотримання техніки безпеки на заняттях гуртків; про роботу з обдарованими дітьми у закладі; ефективність використання ІКТ на заняттях; про стан відвідування здобувачами освіти занять та якість їхнього навчання; робота гуртків науково-технічного напрямку; творча лабораторія вчителя. Проведення відкритих занять на конкурс «Джерело творчості»; попередження дитячого травматизму; запобігання булінгу; стан викладання та рівень досягнень здобувачів освіти та розвитку STEM-освіти в КЗПО; стан викладання в гуртках гуманітарного напрямку; підсумкове оцінювання здобувачів освіти та затвердження Порядку видачі випускникам свідоцтв про позашкільну освіту, підготовка матеріалів підсумкового оцінювання; естетичне виховання здобувачів освіти; узагальнення досвіду роботи педагогів, що атестуються та підготовка атестаційних матеріалів; випуск та проведення кваліфікаційного іспиту; звільнення від кваліфікаційного іспиту; організація проведення STEM-школи; виконання навчальних програм та ведення журналів гурткової роботи; участь педагогів у конкурсі навчальних програм та навчальної літератури; робота з батьками та їх участь у житті та розвитку закладу [8, арк. 1].

Отже, з відображеного списку роботи педрад закладу, можна сказати, що у Центрі проводяться різноманітні форми роботи не тільки щодо гуртківців, але й їхніх батьків та самих керівників гуртків.

У ЦОІ-ІФ створені належні умови для функціонування різноманітних гуртків та отримання школярами якісної позашкільної освіти. У 2020–2021 навчальному році у закладі працював 31 гурток та було сформовано 75 навчальних груп. Усього гуртковою роботою було охоплено більше тисячі вихованців віком від 6 до 18 років, що складає 3,4 % від загальної кількості школярів у місті. Всі навчальні групи фінансувалися за рахунок міського бюджету (75 груп). Організацію освітнього процесу в закладі забезпечували 33 керівники гуртків (з них 20 сумісників), серед них: 4 кандидати наук, 1 керівник гуртка – методист, 6 методистів вищої категорії (1 методист – кандидат наук) та 4 педагоги зі званням

«Старший учитель», 1 практичний психолог – кандидат наук [2, арк. 2].

Упродовж 2020–2021 навчального року дирекція та адміністрація ЦОІ-ІФ проводила роботу з удосконалення системи управління закладом на всіх рівнях її функціонування та життєдіяльності з метою забезпечення стабілізації позитивного іміджу і конкурентоспроможності позашкільної освіти. Узгодженість та координація дій адміністрації спрямована на створення творчого психологічно спрямованого мікроклімату в колективі, творчості та впровадженню інноваційних форм роботи, інтеграції освітнього процесу.

Реалізація завдань та досягнення мети діяльності педагогічного колективу супроводжувалась постійною аналітичною діяльністю щодо результатів роботи з усіх напрямів позашкільної освіти, які функціонують у ЦОІ-ІФ. Така система сприяє досягненню ефективності та удосконаленню освітнього процесу й забезпечує планомірний, системний та якісний розвиток закладу [3, арк. 4].

Відповідно до річного плану роботи ЦОІ-ІФ за 2020–2021 навчальний рік, на підставі звітів керівників гуртків, співбесід з методистами проаналізовано (двічі на рік) стан збереження учнівського контингенту в гуртках за 2020–2021 роки. У ході вивчення цього питання були перевірені журнали планування та обліку роботи всіх гуртків, проаналізовано кількість дітей у групах, зарахованих станом на 15.09.2020 р. та наявність їх на 31.05.2021 р., а також проаналізовано кількість дітей, які прибули та вибули з гуртків. За результатами проведеної перевірки заступником директора С.І. Луговою було проаналізовано звіти керівників гуртків і виявлено наступне: станом на 15.09.2020 р. зараховано – 1025 вихованців; за навчальний 2020–2021 рр. вихованців вибуло – 0, прибуло – 0; на кінець навчального року в ЦОІ-ІФ – 1025 вихованців; стан збереження учнівського контингенту – 100%. Контингент вихованців у гуртках відповідає вимогам Статуту Центру освітніх інновацій, Положенню про позашкільний навчальний заклад. У цілому контингент здобувачів освіти стабільний [6, арк. 1].

За результатами періодичних перевірок та перевірки журналів гурткової роботи у кінці навчального року, за результатами звітів керівників гуртків встановлено, що впродовж навчального року педагогами закладу проводилася

значна робота із збереження контингенту школярів у гуртках. Керівники гуртків застосовували інноваційні технології, нові методи та форми роботи з батьківською громадою, колективами закладів загальної середньої та дошкільної освіти, громадськими організаціями із зацікавлення дітей до навчання в гуртках ЦОІ-ІФ. Практично всі керівники гуртків дотримувались норм наповнюваності груп відповідно до статутних вимог [3, арк. 1].

У ЦОІ-ІФ гуртки працюють за різнорівневими навчальними програмами, затвердженими наказом МОН України та розробленими керівниками гуртків і затвердженими Івано-Франківським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти. Програмне забезпечення освітнього процесу включає в себе 32 програми, з них – 10 типових програм та 22 навчальні програми, затверджені Івано-Франківським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти. Всі програми складені та оформлені відповідно до рекомендацій Міністерства освіти і науки «Про методичні рекомендації щодо змісту та оформлення навчальних програм з позашкільної освіти» 05.06.2013 р. № 14.1/10-1685 [17, арк. 1].

Стан виконання навчальних планів і програм проаналізовано відповідно до нормативно-правових засад якісного забезпечення освітнього процесу у закладі, на підставі звітів керівників гуртків, співбесід з методистами, перевірки гурткової документації. У ході такого аналізу виконання навчальних планів у гуртках ЦОІ-ІФ було перевірено: кількість годин, відведених на вивчення тем за навчальними програмами; фактична кількість використаних годин: відповідність вивчення навчального матеріалу календарному плануванню; послідовність вивчення навчального матеріалу та дотримання кількості годин, визначених програмою на кожну тему; виконання керівниками гуртків вимог навчальних програм: розподіл навчального матеріалу; оцінювання результатів навчальних досягнень здобувачів освіти; адекватність оцінювання рівня навчальних досягнень гуртківців вимогам навчальних програм.

За результатами аналізу встановлено: 1) календарні навчальні плани гуртків на I та II семестри – затверджені і погоджені відповідно до нормативних вимог; 2) керівники гуртків використовували типові програми МОН України та

програми, затверджені Івано-Франківським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти; 3) записи у журналах відповідають навчальним програмам і календарному плануванню; 4) всі педагоги закладу акцентують увагу на створенні гуманістично-орієнтованого простору для формування компетентної особистості вихованців, формуванні національної самосвідомості та патріотизму [7, арк. 2].

Керуючись основними напрямками і змістом позашкільної освіти та виховання, керівники гуртків досягли того, що більшістю вихованців навчальний матеріал засвоєний у повному обсязі. Відвідування гурткових занять, масових заходів, перевірка виконання керівниками гуртків навчальних планів та аналіз теоретичних знань, умінь показали, що керівники гуртків здійснюють своєчасний контроль за рівнем компетентностей вихованців шляхом усного опитування, тестування, проведенням практичних робіт тощо; вміло і систематично поєднують надання додаткових знань з профілю гуртка з виконанням практичних робіт, розвитком умінь та навичок, проведенням масових заходів [28, арк. 2].

Про результативність виконання навчальних планів у гуртках, набутих здобувачами освіти теоретичних знань, умінь та навичок свідчать результати участі вихованців у масових заходах різного рівня. Навчальні досягнення оцінюються відповідно до критеріїв оцінювання навчальних досягнень гуртківців відповідного профілю. Аналіз якості знань, умінь та навичок учасників гуртків здійснювався на підставі відвідування занять гуртків; проведення тестових завдань; перегляду учнівських практичних робіт з вивчених тем; ознайомлення з успішністю здобувачів освіти (теоретичні заліки) під час участі в обласних масових заходах; звітних виставках; самоаналізу роботи керівників гуртків; співбесід з вихованцями гуртків [20, с. 2].

Отже, можна зробити висновок, що заклад проводить дуже плідну роботу в організаційній галузі. На засіданнях педагогічних рад приймаються рішення, щодо затвердження авторських навчальних програм гуртків, які розроблені таким чином, щоб учні могли засвоїти весь матеріал, без труднощів різного характеру. Гуртки працюють за різнорівневими програмами, що є затвердженими Міністерством освіти і науки України. А сама гурткова робота, проводиться не

тільки з школярами, але й з їхніми батьками.

2.2. Науково-методичне забезпечення освітнього процесу

Науково-методична робота Центру здійснюється згідно із законодавством, нормативними документами про освіту, рекомендаціями МОН України, інформаційно-методичного центру Департаменту освіти і науки Івано-Франківської міської ради, нормативно-правовими документами про позашкільну освіту.

Основною функціональною одиницею, яка координує зусилля методистів ЦОІ-ІФ та керівників гуртків, спрямовуючи їх на розроблення науково-методичного забезпечення освітнього процесу, апробування інноваційного потенціалу розроблених ними інформаційних продуктів та їх упровадження у ЦОІ-ІФ, є науково-методична рада.

Науково-методична рада як колективний громадський професійний орган, що об'єднує на добровільних засадах педагогів, які прагнуть здійснювати інноваційну діяльність у ЦОІ-ІФ на науковій основі, керується у своїй роботі «Положенням про науково-методичну раду КПЗО «Центру освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради», схваленим педагогічною радою ЦОІ-ІФ (протокол від 02.09.2020р. № 5) та затвердженням Наказом ЦОІ-ІФ від 02.09.2020 р. №49 [7, арк. 2].

Науково-методична рада координує та спрямовує методичну діяльність на поліпшення науково-теоретичної, методичної підготовки педагогів, їхнього загальнокультурного рівня. Головні ідеї щодо формування єдиного освітнього інноваційного простору ЦОІ-ІФ реалізуються методичними об'єднаннями, які діють відповідно до «Положення про науково-методичну раду КПЗО «Центру освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради», затвердженням Наказом ЦОІ-ІФ від 02.09.2020 р. №49 [5, арк. 1].

Методичні об'єднання здійснюють навчально-виховну, методичну, дослідно-експериментальну і позагурткову роботу за такими напрямками: гуманітарний та туристсько-краєзнавчий; іноземних мов; науково-дослідний та еколого-

натуралістичний; науково-технічний; художньо-естетичний та соціально-реабілітаційний.

У 2020–2021 навчальному році, науково-методична рада зосередила увагу на декількох напрямках, зокрема: науково-методичному – дослідження сучасних тенденцій у вітчизняній та зарубіжній педагогічній інноватиці, зокрема використання мережевих інструментів та ресурсів для підвищення рівня навчальних компетентностей гуртківців; навчально-методичному – розроблення навчальних та навчально-методичних ресурсів для змішаного навчання з урахуванням вітчизняного та міжнародного досвіду; організаційно-методичному – організація конкурсів та олімпіад у ЦОІ-ІФ та залучення гуртківців до міських, обласних, всеукраїнських та міжнародних конкурсів учнівської молоді; консультативно-методичному – надання консультативної та методичної допомоги педагогам з питань розроблення, впровадження та експертизи освітніх інновацій; інформаційно-просвітницькому – створення інформаційного банку про освітні інновації з різних предметів з урахуванням вікових особливостей школярів, інформування педагогічної громади про можливості використання вже наявних вітчизняних інноваційних продуктів і послуг; навчально-експериментальному – залучення ініціативних педагогів для апробації інновацій у гуртках експериментального навчання за такими аспектами: лінгвістичний, історичний, математичний, природничий, технічний, туристсько-краєзнавчий та мистецький у контексті реалізації STEM-проектів, які інтегрують математику, природничі, інформаційні та технічні науки; соціально-психологічному – створення динамічного майданчика для об'єднання педагогів з метою створення інноваційних ініціатив, які сприятимуть викладанню, лідерству та навчанню, психологічна підтримка педагогів, учасників експериментального навчання та батьківської спільноти, залучення громадськості міста до обговорення та вирішення проблем якості освітніх послуг та змісту варіативної складової змісту освіти; прогностичному – визначення основних тенденцій інноваційних змін, кількісних і якісних показників на основі аналізу моніторингу навчальних досягнень гуртківців та їхня відповідність міжнародним стандартам та вимогам

ринку праці; міжнародному – налагодження співпраці із закордонними освітніми установами, створення мережі партнерських організацій для реалізації концепції якісного навчання впродовж усього життя, що сприяє особистісному розвитку, економічному зростанню та соціальній згуртованості [9, арк. 1].

Упродовж 2020–2021 навчального року відбулося п'ять засідань науково-методичної ради. З метою цілеспрямованої роботи та забезпечення колективного керівництва методичною роботою у закладі на першому засіданні було обговорено «Положення про науково-методичну раду КПЗО «Центру освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради», заслухано та затверджено її склад, структуру та форми методичної роботи, розглянуто, обговорено та затверджено плани роботи методичних структур на поточний навчальний рік. Таким чином, робота науково-методичної ради відображається в наступному: 1. організації науково-методичної роботи в закладі, над єдиною науково-методичною темою та апробуванні експериментальних навчальних програм та їх рецензуванні; 2. затвердженні «Положення про науково-методичну раду ЦОІ-ІФ», «Положення про методичне об'єднання ЦОІ-ІФ», плану роботи на навчальний рік, навчальних програм гуртків; 3. огляді нормативних документів, новинок в літературі; 4. погодженні планів самоосвітньої діяльності керівників гуртків; 5. обговоренні основних напрямків міжнародної роботи та проведення різних конкурсів олімпіад, фестивалів тощо; 6. організації інформаційно-методичного супроводу керівників гуртків, які проходять атестацію, взаємовідвідування занять та їхній аналіз; 7. розгляд навчально-методичних матеріалів педагогів ЗПО ЦОІ-ІФ; 8. підсумковий аналіз роботи педагогічного колективу за рік та планування науково-методичної роботи на новий навчальний рік. В результаті цієї роботи затверджено положення центру та навчальні програми гуртків, узагальнено досвід та упровадження інноваційних технологій [3, арк. 2].

У 2020–2021 навчальному році колектив закладу працював над єдиною педагогічною проблемою «Розширення інформаційно-освітнього простору закладу позашкільної освіти шляхом співпраці з батьківською громадою, громадськими організаціями та фондами, закладами освіти, науковими

установами, бізнес-структурами та міжнародними партнерами». На вирішення цієї проблеми були спрямовані зусилля всіх педагогів, це питання розглядалось у двох взаємопов'язаних напрямках – у межах закладу: на засіданнях педагогічної ради, нарадах, реалізації інтегрованих проєктів та в напрямку, коли з метою розширення інформаційного простору здійснювалась інтеграція з усіма закладами освіти міста, громадськими, науковими установами та бізнес-структурами. З цією метою колектив почав працювати над ідеєю «Інтеграції ЦОІ, закладів загальної середньої та дошкільної освіти, наукових установ, громадських організацій». Ідея впродовж навчального року реалізовувалась у вигляді дії платформи «Спільний простір: відкриваємо Івано-Франківськ» (проєктно-інноваційний напрямок). Результати роботи над цією педагогічною проблемою узагальнені у вигляді методичних рекомендацій, методичних розробок занять та проєктів [10, арк. 1–2].

Звичайно, введення інтегрованого навчання має свої плюси та мінуси. Щонайперше, педагоги отримують новий виклик – навчитися навчати по-новому, адаптуватися до нової ролі в освітньому середовищі. На це потрібен час, і досвід успішних країн показує, що все реально за умови тісної співпраці між усіма учасниками освітнього процесу. Надзвичайно важливо бути відкритими до світу, пам'ятаючи, що найближча зона розвитку розташована поза межами звичної зони комфорту. Педагоги мають можливість проявити неабияку творчість, яка раніше обмежувалася стандартом одного предмету, а діти – отримати цілісну картину світу і навички, необхідні в реальному житті. Творчість, адаптивність, критичне мислення та співпраця – дуже цінні навички. Коли мова йде про набуття цих навичок, інтегроване навчання є надзвичайно ефективним підходом, оскільки допомагає здобувачам освіти усвідомити важливу роль взаємодії один з одним у реальному житті [4, арк. 1–2].

Методична служба закладу з метою забезпечення основи впровадження інтегративного підходу синхронізувала із педагогічною радою методичну проблему закладу «Інтеграційні процеси в позашкільній освіті як засіб розширення освітнього простору та підвищення якості освіти на основі компетентнісного підходу». Саме така тема стала наскрізною лінією під час

проведення засідань методичних об'єднань, проведення методичних тижнів і, як наслідок, у 2020–2021 навчальному році в планах є створення збірки методичних розробок інтегрованих занять та виховних заходів ЦОІ.

Мета роботи над проблемою – це удосконалення педагогічного процесу, спрямованого на підвищення якості навчальних досягнень гуртківців; формування позитивної мотивації до самоосвіти педагогічних працівників; формування ключових компетентностей педагогічного та учнівського колективів; інтегрування зв'язків між різними напрямками гурткової роботи задля створення цілісного освітнього простору з багатогранних зв'язків між інформацією, знаннями, науками, що сприяє комплексному розумінню гнучкого навколишнього світу [9, арк. 1].

Можна сказати, що науково-методична рада свою увагу зосередила в організаційно-координаційному напрямі, а саме: плануванні своєрідних етапів роботи над поставленою темою, узагальненні, упровадженні, вивченні, запозиченні нового кращого педагогічного досвіду від інших педагогів, тощо.

2.3. Виховна діяльність і психологічний супровід зі школярами

КЗПО «Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради» успішно реалізує середовищний підхід у вихованні підростаючого покоління в умовах реалізації соціально-педагогічної виховної системи «Джерела освіти для серця». Сенс її в тому, що виховні цілі визначаються, виходячи з особливостей і потреб соціального замовлення регіону та сучасного розвитку суспільства, усі складові якого функціонують заради забезпечення сприятливих умов для здійснення Центром освітньої, соціокультурної та громадянської діяльності [25, арк. 1].

У закладі намагаються забезпечити повноцінний вплив на вихованців, враховуючи можливості всіх суб'єктів соціокультурного середовища: дирекція, педагогічний колектив підтримують тісний зв'язок з батьківською громадою, різноманітними закладами та установами, громадськими організаціями та органами місцевого самоврядування, об'єднуючи зусилля у вихованні дітей, і

фактично досягнули того, що стали творчим, інтелектуальним, культурним центром нашого міста Івано-Франківська.

Робота психологічної служби КЗПО «Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради» здійснюється з урахуванням річного плану роботи закладу, за запитом адміністрації і згідно з інформаційними збірниками наказів. Діяльність закладу планується і проводиться на загально-педагогічних принципах згідно з Конституцією України, законами України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», указами Президента України, Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства освіти і науки України, рішеннями місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а також типовим Положенням про позашкільний навчальний заклад, Статутом закладу і спрямована на реалізацію завдань, визначених Законом України «Про позашкільну освіту» з таких напрямків: основи екологічного, художньо-естетичного та науково-технічного навчання та виховання; основи професійного виховання; основи соціального виховання; організація змістовного дозвілля у вільний час [28, арк. 3].

Психологічна служба системи освіти є складовою частиною державної системи охорони фізичного і психічного здоров'я молодих громадян України. Діє на підставі ст. 21, 22, Закону України «Про освіту», відповідно до «Положення про психологічну службу у системі освіти України», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України №509 від 22.05.2018 року, наказу МОН України від 08.08.2017 року №1127 «Про затвердження плану заходів Міністерства освіти і науки щодо розвитку психологічної служби на період до 2020 року», Програми розвитку психологічної служби системи освіти міста Бердичева на період до 2020 року (Наказ № 3 1.01-06 від 19.01.2018), листів МОН України від 24.07.2019 року № 1/9-477 «Про типову документацію працівників психологічної служби у системі освіти України», від 27.11.2000 року №109 «Про тривалість робочого тижня практичних психологів-соціальних педагогів»; наказу МОН України від 19.10.2001 року №691 «Про затвердження Положення про психологічний кабінет дошкільних, загальноосвітніх та інших

навчальних закладів», Листа МОН України від 18.07.2019 року № 1/9-462 «Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти на 2019–2020 н. р.», методичних рекомендацій центру практичної психології та соціальної роботи ІФОППО, а також наказів обласного та міського Департаментів освіти і науки [27, арк. 2–3].

Відповідно до Закону України «Про освіту» психологічна служба забезпечує своєчасне і систематичне вивчення психофізичного розвитку здобувачів освіти, мотивів їх поведінки і діяльності з урахуванням вікових, інтелектуальних, фізичних, гендерних та інших індивідуальних особливостей, сприяє створенню умов для виконання освітніх і виховних завдань закладів освіти. Метою діяльності психологічної служби є сприяння створенню умов для соціального та інтелектуального розвитку здобувачів освіти, охорони психічного здоров'я, надання психологічної та соціально-педагогічної підтримки всім учасникам освітнього процесу відповідно до цілей та завдань системи освіти [27, арк. 1].

Відповідно до нормативних документів позашкільна освіта спрямована на розвиток здібностей та обдарувань вихованців, задоволення їх інтересів, духовних запитів і потреб у професійному визначенні. Тому основною метою діяльності психологічної служби Центру освітніх інновацій як позашкільного закладу, є забезпечення сприятливих соціально-психологічних умов для всебічного розвитку особистості дитини, проведення психолого-педагогічної роботи щодо розв'язання різноманітних психологічних проблем, що виникають у процесі творчої діяльності, соціальної поведінки, розвитку та міжособистісної взаємодії, надання психологічної підтримки усім учасникам освітнього процесу у впровадженні нововведень, формуванні життєвих компетентностей та розкриття внутрішнього потенціалу вихованців закладу [27, арк. 2].

Основними завданнями, над якими працювала психологічна служба ЦОІ, протягом 2020–2021 навчального року, були такі: сприяння адаптації вихованців до умов навчання в позашкільному навчальному закладі; вивчення рівня творчої обдарованості вихованців закладу, надання допомоги керівникам гуртків по роботі з обдарованими дітьми; співпраця з адміністрацією та педагогічним

колективом у створенні оптимальних умов для розвитку особистості вихованців; психологічний супровід професійної орієнтації підлітків; формування психологічної культури всіх учасників навчально-виховного процесу, сприяння в оволодінні ними психологічних знань, умінь, навичок; надання консультативної допомоги вихованцям, їх батькам та педагогам; психологічна просвіта усіх учасників навчально-виховного процесу з питань здорового способу життя; профілактики негативних явищ, протидії торгівлі людьми, попередження насильства та жорстокості; підвищення психологічної компетентності та профілактика конфліктів; допомога в налагодженні ефективної взаємодії між учнями, батьками та педагогами; вивчення вікових та індивідуальних особливостей обдарованої дитини; робота з сім'єю щодо вирішення проблем навчання, виховання й розвитку обдарованої дитини; вивчення типових проблем обдарованої дитини та допомога у їх вирішенні; розробка психолого-педагогічних рекомендацій, які сприятимуть оптимальному навчанню й розвитку обдарованої дитини [3, арк. 3].

Виконання цих завдань здійснювалось за допомогою наступних видів роботи: психодіагностичне обстеження вихованців (діагностика особливостей процесу адаптації до умов гурткової роботи, діагностика самооцінки творчих характеристик особистості, вивчення міжособистісних та внутрішньо-групових стосунків гуртківців; виявлення типу професії, який відповідає особистості кожного вихованця, діагностика психологічного стану дитини у сімейному середовищі); психологічний супровід навчально-виховного процесу (психологічна просвіта, групові та індивідуальні консультації для керівників гуртків, вихованців, батьків, відвідування занять, години спілкування, бесіди з елементами тренінгу, групові дискусії); робота з педагогами в рамках проведення психолого-педагогічного семінару (тренінги, психологічні практикуми); психологічний супровід педагогів, що атестуються (індивідуальна та групова психодіагностика педагогів, відвідування відкритих занять); участь у засіданнях методичних об'єднань практичних психологів ЗПО [29, арк. 2].

Робота психологічної служби Центру освітніх інновацій у 2021–2022 навчальному році базується на засадах особистісно-орієнтованої моделі освіти. Основні завдання психологічної служби ЦОІ пов'язані з пошуком дієвих засобів і методів профілактичної, корегуючої, просвітницької та консультативної роботи в умовах введення практики дистанційного навчання. Практичним психологом здійснено психологічний супровід навчально-виховного процесу, зокрема, контроль за процесом адаптації нових вихованців, психолого-педагогічна підтримка обдарованих гуртківців, профорієнтаційна робота з врахуванням вікових особливостей фізичного, психічного і розумового розвитку дітей. Зростає актуальність соціально-психологічного захисту всіх учасників освітнього процесу, готовність надавати психологічну допомогу та супровід за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій в режимі онлайн та офлайн. Пріоритетними напрямками роботи є: пошук шляхів розв'язання проблеми формування творчої особистості, розвитку індивідуальних здібностей і талантів гуртківців, забезпечення умов самореалізації кожного; вивчення індивідуальних особливостей дітей з особливими освітніми потребами, розробка алгоритму взаємодії педагогічних працівників з метою інтеграції таких дітей в навчально-виховний процес; формування психологічної готовності учасників навчально-виховного процесу до взаємодії з дитиною з особливими освітніми потребами через проведення тренінгів, лекторіїв, семінарів, практикумів, зміст яких спрямовано на подолання упередженого ставлення до дітей з особливими потребами; психологічна та соціальна допомога гуртківцям, які опинилися в складній життєвій ситуації та перебувають в деструктивному середовищі, допомога батькам таких дітей; просвітницька робота щодо запобігання торгівлі людьми, профілактики і превенції протиправної, агресивної, жорстокої, насильницької поведінки серед вихованців [27, арк. 3].

Серед напрямів діяльності з учасниками освітнього процесу закладу можна виділити наступні види та форми роботи. Діагностика – вивчення міжособистісної та внутрішньо-групової взаємодії гуртківців та виявлення ознак дезадаптації (спостереження за вихованцями на заняттях; бесіди з педагогами з метою

виявлення труднощів у засвоєнні програми вихованців та проблем поведінки; відвідування занять гуртка, виховних заходів з метою вивчення психологічної комфортності вихованців на занятті, співпраці та взаємодії між дітьми); 1.1. Вивчення міжособистісної та внутрішньо-групової взаємодії гуртківців та виявлення ознак дезадаптації (спостереження за вихованцями на заняттях; бесіди з педагогами з метою виявлення труднощів у засвоєнні програми вихованців та проблем поведінки; відвідування занять гуртка, виховних заходів з метою вивчення психологічної комфортності вихованців на занятті, співпраці та взаємодії між дітьми); 1.2. Вивчення особливостей психологічного та емоційного стану вихованців, особистісної тривожності, агресивності («Кольоровий тест М. Люшера», опитувальник Ч. Спілберга, проективні методики («Неіснуюча тварина»; «Дерево». Д. Лампена, К. Маховер, «Кактус», «Подорож» та ін.); 1.3. Вивчення мотиваційної діяльності, інтересів і навичок вихованців (експрес-інтерв'ю з керівниками гуртків; вивчення продуктів діяльності; вивчення пізнавальної сфери вихованців гуртків: особливостей пам'яті, уваги та мислення: методика «Піктограми», вивчення рівня уваги школярів, бесіди, малюнки з вихованцями на теми «Що мені подобається на гуртку», «Мій гурток» тощо); 1.4. Вивчення творчого потенціалу та творчих здібностей вихованців (методика Торренса, Гілфорда, Девіса; методика «Кола»; вивчення продуктів діяльності); 1.5. Вивчення індивідуальних особливостей дітей (спостереження; експрес-опитування педагогів; виявлення труднощів адаптації; вивчення міжособистісних взаємин); 1.6. Індивідуальна робота та групова діагностика професійних якостей, професійного вигорання та особистісного розвитку педагога на прикладі керівників гуртків, що атестуються [29, арк. 4].

Профілактика – формування позитивної соціальної мотивації та здорового способу життя вихованців, попередження шкідливих звичок та ризикованої поведінки (проведення профілактичних бесід, інтерактивних занять «Моє життя – моє здоров'я», «Безпечна поведінка», «Вирішувати нам – відповідати нам»); 2.1. Профілактика насильства в сім'ї та дитячому колективі (проведення бесід, інтерактивних занять «Вчимося розуміти один одного», «Школа людських

стосунків», «Булінг та Кібербулінг, як протистояти», «Чи існує світ без конфліктів», «Уміння спілкуватися»); 2.3. Профілактика комп'ютерної та інтернет залежності (проведення бесід, інтерактивних занять «Небезпеки віртуального світу: Момо та інші небезпечні ігри в інтернеті»», «Інтернет – віртуальна павутина»); 2.4. Профілактика асоціальних тенденцій (проведення бесід, інтерактивних занять «Точка опори або про найважливіше », «Внутрішні ресурси людини або звідки береться незламна сила волі», «Календар щасливої людини»); 2.5. Попередження та протидія торгівлі людьми (проведення бесід, інтерактивних занять. Окремі заняття з програми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція», «Небезпеки роботи за кордоном») [29, арк. 3].

Корекція – організація індивідуальних розвивальних занять, корекційно-розвивальних тренінгів з метою підвищення рівня життєвої компетентності вихованців. 3.1. Проведення індивідуальних корекційних занять з гуртківцями пільгових категорій; 3.2. Здійснення корекційної роботи з дітьми, які схильні до девіантної, адиктивної поведінки (застосування технології формування ціннісних орієнтацій, технології медіації та проведення первинного інтерв'ю з кожним підлітком на предмет виявлення проблем у сім'ї, школі, близькому оточенні, що можуть сформувати девіантність у поведінці). Всі ці види робіт проводяться відповідно до проблеми, результатів діагностики та запиту батьків, педагогів [29, арк. 3–4].

Консультування – психологічна підтримка та підготовка вихованців, педагогів до участі в конкурсах різного рівня. 4.1. Консультативна допомога та підтримка вихованців у кризових ситуаціях та особистих труднощах; 4.2. Консультативна допомога у налагодженні ефективної взаємодії та розв'язання конфліктних ситуацій; 4.3. Індивідуальні консультації відповідно до проблеми звернення; 4.4. Групове консультування відповідно до актуальності запитів: робота з учнями різних видів темпераменту та нервової системи, особливості організації роботи з дітьми з особливими потребами, конструктивний діалог учасників освітнього процесу – запорука успішної діяльності, як цього досягти. Проблеми дисципліни на заняттях. Навчальна мотивація та інтерактивні вправи

на заняттях гуртка. Діти «Групи ризику», хто вони насправді?; 4.5. Консультативна допомога у налагодженні ефективної взаємодії та розв'язання конфліктних ситуацій; 4.6. Психологічний супровід педагогів, що атестуються відвідування занять, відкритих заходів, індивідуальні бесіди, консультації; 4.7. Надання психологічних рекомендацій щодо педагогічного супроводу дітей в контексті інклюзивного навчання; 4.8. Надання психологічних рекомендацій щодо виховання та батьківської підтримки дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання [29, арк. 4].

Просвіта – інформаційні бесіди, спрямовані на позитивне становлення та успішний розвиток особистості, налагодження конструктивного міжособистісного спілкування: «Як досягати успіху», «Вчимося долати труднощі», «Позитивне сприйняття». 5.1. Інформаційно-просвітницька робота: про шкідливі наслідки ризикованої поведінки, формування ціннісного ставлення до власного здоров'я та життя (бесіди, перегляд відеороликів, мультфільмів з подальшим обговоренням); 5.2. Надання рекомендацій, проведення інформаційних бесід з питань формування естетичної свідомості та світогляду вихованців; 5.3. Виступ на педагогічній раді (за запитом); 5.4. Психолого-педагогічний семінар «Психологічна компетентність та професійна діяльність педагога-позашкільника в сучасному освітньому просторі», психологічний практикум «Безпечне освітнє середовище і реалізація творчого потенціалу дитини у гуртковій роботі», флеш-тренінг «Емоційний інтелект керівника гуртка – ключовий фактор успішної взаємодії з вихованцями», воркшоп (майстерня) «Ефективний тайм менеджмент сучасного педагога: як організувати себе і час», стрес-менеджмент у роботі практичного психолога позашкільця; 5.5. Виступ на батьківських зборах, зборах батьківського активу на дні відкритих дверей, вказати теми – роль батьків у формуванні успішної особистості дитини; як читати настрій дитини за малюнками; розвиток здібностей дитини, їх підтримка; важкі діти; значення сімейних свят у житті дитини; 5.6. Психологічна допомога та соціально-правовий захист дітей, що потрапили в складні життєві обставини, постраждали від складних суспільно-політичних умов;

переселенцям, біженцям, членам їх сімей; родинам учасників та загиблих у ході АТО/ООС [27, арк. 4].

Організаційно-методична функція, зв'язки з громадськістю – вивчення та аналіз списків вихованців ЦОІ. 6.1. Формування соціального паспорта закладу; 6.2. Розробка спільного плану дій з керівниками гуртків, підготовка діагностичного інструментарію; 6.3. Ведення на сайті психологічної сторінки Центру освітніх інновацій [29, арк. 5].

Продовжується та удосконалюється робота постійно-діючого психолого-педагогічного семінару «Психологічна компетентність та професійна діяльність педагога-позашкільника в сучасному освітньому просторі», психологічний супровід педагогів, що атестуються, надання допомоги у проведенні засідань «Школи молодого педагога» ЦОІ, методичних об'єднань керівників гуртків різних профілів. Діяльність психологічної служби спрямована на створення сприятливих умов для особистісного розвитку та самовдосконалення вихованців, через формування життєвої компетентності, забезпечення їх психологічної підтримки, з метою розкриття потенціалу кожної дитини [29, арк. 6–7].

Отже, виховна діяльність і робота практичного психолога дають позитивні результати в освітньому процесі, оскільки відбувається адаптація гуртківців до того середовища де вони навчаються, за допомогою практичного психолога Копаєвої О. О. панує довірлива атмосфера, через те, що всі спірні моменти обговорюються і прописуються в проведених анкетуваннях, і якщо такі наявні, то вони швидко вирішуються.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ ЦЕНТРУ

3.1. Гуртки наукового-технічного і науково-дослідного спрямування

Наукові гуртки є вагомими засобами покращення знань, умінь і навичок здобувачів освіти, завдяки їм у вихованців буде поступово формуватися цілеспрямована творча особистість з кристалізацією власного аналітичного світогляду. Необхідно виокремити такі гуртки науково-технічного і науково-дослідного спрямування Центру: «Робототехніка. 3D-моделювання», «Прикладна математика», «Математичний гурток – ОЛІМП», «Розвиток математичних здібностей» [58].

Авторами програми гуртка «Робототехніка. 3D-моделювання» є Олександр Васильович Аронець, Юрій Іванович Іщук та Валерій Валерійович Гладун. Всі вони є керівниками цього гуртка тільки різних груп і вікових категорій. Всім добре відомо, що в теперішньому суспільстві усі види діяльності, які хоч малим чином мають якийсь зв'язок з програмуванням є дуже популярними. 3D-технології є одними із фундаментальних, що допомагають підіймати сучасне життя людей на зовсім новий рівень. 3D-моделювання стало основою формування різноманітних технічних засобів, як для професійної сфери так і для побуту. Актуальність даної програми полягає в тому, що здебільшого куди не глянь все, тим чи іншим чином пов'язане з інформаційними технологіями та великим попитом на ІТ-фахівців. За допомогою цього гуртка молодь розвиває своє мислення, отримують знання, які необхідні для реалізації нових проєктів. Даний гурток розрахований на здобувачів освіти від 12 до 16 років і 288 навчальних годин на рік, тобто це по 6 годин на тиждень. Для навчання в такому гуртку від учнів вимагається хоч трішки розуміти, що таке ІТ-сфера, з чим вона пов'язана, що таке ЕОМ, вміння працювати з комп'ютером та стандартним офісним пакетом Microsoft Office. Навчання здійснюється поступово, тобто спочатку йде пояснення найпростішого матеріалу, а пізніше вже закріплення набутих знань на практиці. Зокрема, вихованець гуртка Дмитро Обухов, в свої 15 років, створив систему, яка

повинна зчитувати дані з багатьох носіїв щодо якості повітря. Цей винахід подавався на міський конкурс Бюджет участі. Його повинні були б застосовувати в школі, тоді б кожен з батьків мав можливість, за допомогою спеціальних сенсорних датчиків перевірити стан повітря, рівень його забрудненості в класі, тощо [52, с. 2–4].

Діяльність гуртка «Прикладна математика» базується на авторській програмі Анатолія Івановича Казмерчука та Марії Дмитрівни Починок для закладів позашкільної та загальної середньої освіти. Вони є керівниками цього гуртка і стверджують про те, що в умовах науково-технічного прогресу і його стрімкого розвитку потрібно ще з шкільного віку закласти підвалини, які дозволять успішно проводити різні дослідження в галузі прикладної математики. На заняттях гуртківцям пропонується не тільки розв'язання різних математичних формул, але і можливість попрацювати з основами комп'ютерної математики.

Вказана програма розрахована на школярів старшого віку, а саме 10–11 класи. Тут вихованці вивчають базові поняття арифметики, основи теорії многочленів, нерівності вищих степенів, вектори, різноманітні задачі, тощо [49, с. 2–3].

«Математичний гурток – ОЛІМП» функціонує на основі розробленої Анатолієм Івановичем Казмерчуком в 2020 р. навчальної програми «Нестандартні методи розв'язування задач математики підвищеної складності». Тут, як і в гуртку «Прикладна математика», все робиться для того, щоб покращити рівень знань з математики, але вже школярів 8–9 класів. Гуртківці вивчають відновлення арифметичного виразу із заданим значенням, міркування парності, виконують задачі математичної лінгвістики, простішу комбінаторику, елементи матричної теорії ігор тощо [50].

11 березня 2020 р. учасники гуртка «Олімп» презентували математичні моделі технічної естетики. Найкраща робота мала бути представлена на I Міжнародному конкурсі «Врятуймо планету разом!» [74].

Керівником гуртка «Розвиток математичних здібностей» є Світлана Іванівна Лугова, яка розробила навчальну програму для гуртків з математики науково-

технічного та дослідного напрямів, що орієнтована на школярів 5–6 класів. На заняттях гуртка використовуються як традиційні, так і інноваційні форми навчання із залученням нових технічних засобів навчання. Гуртківці вирішують не просто задачі, але і ситуаційні задачі прикладного характеру, створюють різноманітні проєкти, які ґрунтуються не тільки на математиці, але й залучають до виконання міжпредметні зв'язки. На заняттях велика частина уваги привертається вивченню завдань, що стосуються математичних професій, таких як обчислення вартості товарів, розрахунок відстаней та вимірювання швидкостей [59].

Отже, гуртки науково-технічного та науково-дослідного спрямування, допомагають учням розвинути свій творчий потенціал, адже для цього не існує обмежень, потрібно лиш бажання і володіння базовими знаннями. На прикладі хлопця, що в свої 15 років створив систему спостереження і контролю за якістю повітря, можна наголосити, що нічого неможливого не буває, потрібно лише докласти чималу кількість зусиль і часу, і тоді все неодмінно вийде.

3.2. Гуртки гуманітарного напрямку

Гуманітарний напрям діяльності гуртків посідає вагоме місце в системі позашкільної освіти. Тут здобувачі освіти можуть збагатити свої базові знання, розвинути творчу уяву та мислення. До цього спектру гуртків в Центрі освітніх інновацій відносяться: «Цікава англійська мова», «Французька мова», «Польська мова», «Німецька мова», «Дебати», «Знавці історії» та «Українська мова» [58].

Гурток «Цікава англійська мова» розроблений методистом, керівником гуртка В. Шатурмою для здобувачів освіти 5–9 класів і розрахована на 2 роки навчання. Мета розробки – доповнити і поглибити матеріал шкільного курсу в рамках позашкільної освіти. Покращення рівня знань англійської мови розвиває мовні уміння, що дозволяє формувати здатність і готовність в подальшому для вільного спілкування іноземною мовою [40, с. 2].

Гурток «Цікава англійська мова» є особистісно-орієнтованого характеру, а учні є головними учасниками освітнього процесу, вони проявляють свої інтереси,

задовольняють потреби, розвивають і реалізують свої особисті якості за допомогою спілкування з іншими здобувачами освіти. Кожне заняття гуртка має свою особливу назву, при цьому не порушуючи кордонів загальної тематики курсу. Програма побудована так, щоб розширити орієнтири міжпредметних зв'язків англійської мови з літературою, історією, географією, тощо. Заняття проводяться за допомогою комбінованої форми навчання з використанням рольових ігор, вікторин, проєктів, складання колажів. Під час проведення занять керівник гуртка доволі часто використовує такі матеріали, які допомагають учням легше опанувати іноземну мову, через ознайомлення з культурою, побутом, традиціями реальним життям та цінностями тих людей, які від народження є носіями цієї мови. Так, на занятті 10 березня 2020 р. гуртківці вели дискусії щодо цікавих історичних місць, традицій, культурних надбань нашої Батьківщини, але все це відбувалось іноземною мовою, тим самим учні покращували свій рівень знань англійської, а також дізнавались нові цікаві і маловідомі факти з історії України, тут також одразу і вимальовуються між предметні зв'язки з історією. Також на заняттях порушуються доволі загальні теми, наприклад такі: Як правильно здійснювати покупки за допомогою онлайн сервісів? Чи є це безпечним варіантом? [40, с. 3–4].

Отже, гурток «Цікава англійська мова» сприяє комплексному вивченню англійської мови, роблячи це цікавими і звичними для молоді методами, адже, як нам відомо, звичне заучування слів чи то текстів не дають такого ефекту.

Гурток «Французька мова» під керівництвом Оксани Володимирівни Семченко проводить свою діяльність на основі авторської програми, яка була укладена нею на основі програм, що використовуються в загальноосвітніх закладах і спеціалізованих школах з поглибленим вивченням французької мови. Дану навчальну програму було затверджено Центром освітніх інновацій на засіданні педагогічної ради (протокол №4 від 2 вересня 2020 р.). Перед собою керівниця гуртка ставить за мету ознайомити учнів з французькою мовою і культурою, а також роз'яснити і розкрити суть всіх аспектів на граматичному, лексичному, фонетичному рівнях. На заняттях доволі часто використовуються

французькі підручники, проводяться вікторини, ігри, різнопланові дискусії, за допомогою сучасних ІКТ відбувається тлумачення того чи іншого слова, якогось фільму, пісні чи статті. За один рік навчання гуртківці вчать вільно розмовляти на різні побутові теми, що значно полегшує спілкування з представником іншої національності [41, с. 2–3]. Про це може свідчити одне з проведених занять, яке відбулось 20 березня 2020 р., де було обговорено якраз актуальну на той час проблему: «Здоров'я і хвороби» [78].

Керівником гуртка «Польська мова» є У.Р. Кандюк, яка уклала свою навчальну програму в 2020 р. і її було схвалено на педраді ЦОІ. Розробка призначена для здобувачів освіти в позашкільних навчальних закладах освіти на українській мові. Вивчення розраховане на 2 роки, тривалістю в 72 навчальні години. Проведені заняття дають змогу учасникам навчального процесу, які протягом запропонованого терміну мають навчатись розмовляти та читати польською мовою за допомогою залучення різних інтерактивних методів, використання різних фільмів, що звучать польською мовою. Програма вказаного гуртка побудована так, щоб можна було максимально врахувати індивідуальні потреби розвитку гуртківців, що в свою чергу не буде створювати жодних перешкод для розвитку своїх вмінь [42, с. 2–4]. Цікавим є те, що заняття також проводяться і під певну тематику, наприклад, якщо це ближче до Великодніх свят – то відповідно будуть говорити про певні звичаї. Яскравим прикладом стало проведення заняття 26 березня 2020 р. на тему «Tradycyjny koszyk wielkanocny. Piszemy życzenia na Wielkanoc» («Великодні звичаї та традиції поляків») [60].

Укладачем програми гуртка «Німецька мова» є його керівник О.А. Войтичук. Вона розробила на основі програми факультативу з іноземної мови за три роки навчання і призначена для учнів 5–9 класів, проводиться з розрахунком один раз на тиждень. Розробляючи програму цього гуртка, пані Ольга мала на меті формування в гуртківців такого рівня знань, що стане їм у пригоді під час міжкультурного спілкування. Назви розділів так сформовані, що дають змогу відчувати весь спектр буденних слів, що складають основу вивчення німецької мови. Йде мова про те, що під час занять вивчається не тільки граматика, лексика,

тощо, але і ведуться бесіди про саму особистість, про сім'ю, повсякденне життя, дозвілля, друзів, вподобання, різні традиції, де учні здатні почувати себе комфортно і це сприяє швидшому закріпленню отриманих знань [43, с. 2–3].

Автором програми гуртка «Дебати» є його керівник Володимир Семенович Половський, який також є вчителем історії і громадянської освіти в гімназії №1 м. Івано-Франківська. Він переконаний, що дебати є тим методом, за допомогою якого відбувається швидке прийняття рішень. Дебати є також командною грою, але при цьому надають можливість кожному проявити свої інтелектуальні здібності. Мета гуртка – виховати свідомого громадянина своєї держави, який виважено зможе приймати рішення, буде захисником прав і свобод людини, буде зважати на індивідуальні потреби не тільки конкретної людини, але й суспільства загалом. На заняттях керівник спочатку розповідає гуртківцям, що таке дебати і як їх грати, а згодом вже і створює простір для того, щоб здобувачі освіти з легкістю могли це втілити в реальність [44, с. 2]. 27 березня 2021 р. вихованці гуртка стали учасниками круглого столу «В'ячеслав Чорновіл – символ незалежної України» [65].

Гурток «Знавці історії» функціонує під керівництвом кандидатки історичних наук, учителя суспільствознавчих дисциплін в ліцеї №3 м. Івано-Франківська, Тетяни Володимирівни Середюк. Кожне заняття гуртка проводиться відповідно до теми, тобто це не тільки одна теорія, але і відбуваються практичні заняття, які всебічно розвивають інтелектуальні можливості гуртківців. Саме це і є метою проведення даних занять. Тут учні не тільки вчать вже добре відомі нам історичні факти, але й вивчають якісь нові цікаві моменти, які пов'язані з тою чи іншою подією. А головне те, що все це відбувається невимушено, а тому й результат закріплення отриманих знань є доволі високий. Програма розроблена таким чином, що керівник може планувати свою роботу в залежності від потреб і інтересів здобувачів освіти, орієнтуючись також на матеріально-технічний стан закладу. В цілому вивчення історії тут починається із стародавніх часів і до сьогодення, тому ця програма і розрахована на молодь старшого шкільного віку. Кожна тема завершується практичним заняттям, тобто якщо темою попереднього

заняття було «Становлення України як незалежної держави. Творення нової України», то на практичне заняття керівниця пропонує провести засідання «круглого столу» на тему «Українське суспільство і незалежність». Також гуртківці виконують індивідуальні завдання, хтось таблиці, презентації, а інші займаються пошуково-дослідницькою роботою про життя і діяльність відомих людей того часу, наприклад президентів чи спортсменів [45, с. 2–5].

Звичайно, що заклад позашкільної освіти, де є такий багатий вибір гуртків з іноземних мов, не може залишити нашу солов'їну українську мову без уваги. Навчальну програму гуртка «Українська мова» розробила його керівниця Галина Ігорівна Перцович. Вона розрахована на учнів 9–11 класів та на один рік навчання. На заняттях гуртківці удосконалюють свій рівень знань з української мови, опановують нові методи і принципи дослідницької діяльності, а також вчаться самостійно працювати над науковими розробками. На заняттях учні вивчають лінгвістику, фонетику, лексику, фразеологію, морфологію, орфографію, культурологію, орфоепію, різні прийоми комунікаційних вмінь, тощо. План роботи чимось нагадує шкільні будні, адже тут подають ту ж інформацію, тільки більш стисло і зрозуміло. Пройшовши тему, в учнів є можливість закріпити свої знання за допомогою онлайн-тестувань на різних платформах [46, с. 2–3]. Так, 26 березня 2020 р. відбулося заняття на тему «Займенник як частина мови», а в його кінці гуртківці мали можливість пройти тестування на порталі svitslova.com [61].

Отже, гуртки гуманітарного напрямку чітко сформовані. Це для того робиться, щоб учням було комфортно отримувати нові знання, а самі програми цих гуртків складені так, щоб задовольнити індивідуальні особливості його вихованців.

3.3. Гуртки еколого-натуралістичного і художньо-естетичного спрямування

Гуртки еколого-натуралістичного напрямку посідають одне з провідних місць у системі формування культури особистості, та є прикладом інтегрованих зв'язків з іншими напрямками. В Центрі освітніх інновацій функціонують такі

гуртки еколого-натуралістичного і художньо-естетичного спрямування: «Біологія людини засобами STEM-освіти», «Природа рідного краю», «Образотворче мистецтво» та «Студія дизайну. Декоративно-ужиткове мистецтво» [58].

Гурток «Біологія людини засобами STEM-освіти» під керівництвом В.М. Лицур сформований задля того, щоб розширити знання учнів з певних тем курсу біології людини за допомогою використання засобів STEM-освіти. Програма гуртка розрахована на вихованців віком 14–15 років. На заняттях учні вивчають клітини людського організму, розвиток м'язової системи, ендокринну систему, нервову регуляцію функцій організму, таємниці крові, пам'ять, зір, увагу, тощо. Всі ці отримані знання на заняттях сприяють розвитку розумово-пізнавальних здібностей гуртківців, що в подальшому буде сприяти конкурентоспроможності в даному виді діяльності. Заняття проводяться у формі лекцій, тренінгів, різних навчально-тренувальних занять [48, с. 2].

Так, 13 лютого 2021 р. був проведений захід на тему STEM-лабораторія для здобувачів освіти «Хімія і їжа», метою якого було експериментальне дослідження щодо якісного виявлення вуглеводів у харчових продуктах [64]. З квітня 2021 р. організований STEM-проект під назвою «Обережно! Віруси!», де вихованцям гуртка розповідали про небезпеку, яка навколо нас, також не оминула тема і всім вже добре відомого COVID-19 [63].

Керівницею гуртка «Природа рідного краю» є Руслана Ярославівна Романишин, яка модифікувала і адаптувала програму «Вивчаємо рідний край крізь призму математики» і також складена на основі програми з позашкільної освіти «Природа рідного краю». Мета програми – розширити і систематизувати знання гуртківців про природні особливості рідного краю, кількість і перспективи споживання місцевих ресурсів задля задоволення потреб і конкретних інтересів нашої рідної землі. В основі програми лежить вивчення особливостей живої і неживої природи, а також робота над еколого-дослідницькими проектами і творчими спостереженнями природничого характеру [47, с. 3–4]. В рамках однієї з тем навчальної програми було проведено таке заняття «А Ви знаєте, як правильно і якісно консервувати овочі та фрукти?», тоді вихованці за допомогою

керівника гуртка вчилися правильно прораховувати всі необхідні пропорції, щоб нічого не зіпсувати [66].

Гурток «Образотворче мистецтво» функціонує під керівництвом Галини Олегівни Совтисік, яка і є автором його програми. Керівниця каже, що образотворче мистецтво – є тим видом діяльності, який за допомогою різних графічних образів передає все, що в людини на душі. На початковому етапі гуртківці знайомляться зі знаннями і уявленнями про сутність образотворчого мистецтва, тоді ж у гуртківців повинно сформуватися художньо-естетичне ставлення до дійсності. В ході роботи вихованці знайомляться з тим, що таке живопис, малюнок, графіка, скульптура, яку техніку і в якому виді краще застосувати. За допомогою практичних занять вчать правильно користуватися акварельними і гуашевими фарбами, олівцями, фломастерами, ручками. В підсумку таких занять відбувається обговорення, яка робота є кращою в даному виді, а кому ще потрібно над чимось попрактикуватися, щоб згодом зробити все якнайкраще [53]. Так, 11 березня 2020 р. відбулось таке заняття, де гуртківці повинні були здійснити мандрівку у реальному часі до космічних планет, тобто намалювавши ці малюнки здобувачі освіти не тільки показали свої професійні здібності, але й проявили креативність щодо створення малюнку [77]. 18 березня 2020 р. відбулось онлайн-заняття від практичного психолога Л. Андрійчук. Саме тоді, розпочались арт-заняття як для дітей, так і для дорослих [73].

Активну під вмілою рукою Ольги Сергіївни Ковтун ведеться робота гуртка «Студія дизайну. Декоративно-ужиткове мистецтво». Цей гурток є невід’ємною частинкою художнього світу, який вдало вміє поєднати різні епохи, при тому не забуваючи зберігати найголовніше – національні художні традиції. Актуальність даного гуртка пов’язана зі значним посиленням ролі мистецтва в сучасному світі, а також поширенням тенденції відродження стародавніх традицій і спроби їх поєднання з сучасністю. Специфікою даної діяльності є поєднання різноманітних видів мистецтва в щось нове та цікаве, а головне все здійснюється з урахуванням можливостей та індивідуальних потреб учнів [54, с. 3].

10 березня 2020 р. гуртківці разом з керівницею готували оригінальне панно з різноманітними квітками, які поширені в різних регіонах, за допомогою ткацького верстату на Міжнародний конкурс «Врятуймо планету разом!» [75]. Згодом учні виготовляли такі ж квітки, але вже вдома, щоб по завершенню карантину вони змогли їх розмістити в закладі де навчаються.

15 вересня 2021 р. був поширений такий вид діяльності, як шкільне підприємництво, тоді гуртківці виготовляли морські сувеніри на майстер-класі, що був проведений для них Х. Домнич і Ю. Пахомовим [76].

Отже, гуртки еколого-натуралістичного і художньо-естетичного спрямування ведуть доволі плідну роботу в закладі позашкільної освіти Центр освітніх інновацій. Керівники гуртків намагаються зробити так, щоб навчання було легким, цікавим, а головне давало результати. Саме тому учасники гуртків є призерами в різногалузевих конкурсах.

РОЗДІЛ 4

ГУРТКИ ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧОГО СПРЯМУВАННЯ

4.1. Програмові документи гуртків

Навчальна програма з позашкільної освіти – це той документ, де є чітко сформована мета, завдання, кількість навчальних годин, інформація про те, на який шкільний рік вона адаптована, вказано порядок, обсяг, що можна очікувати від вихованців по завершенні вивчення даної дисципліни. Навчальна програма є базовим нормативним документом, який лежить в основі створення підручників чи посібників [35].

Гурток «Юні туристи-краєзнавці» – перша сходинка до розширення пізнавальних інтересів учнями щодо рідного краю, до реалізації усіх поставлених цілей у вивченні історико-культурних надбань Української держави, сприяє формуванню засобами позашкільної освіти краєзнавчих знань гуртківців. Програма цього гуртка є адаптованою для віку 9–12 років, і передбачає навчання протягом одного року. В період навчання у гуртківців відбувається формування особистих компетентностей: пізнавальної, практичної, творчої та соціальної [39, с. 2].

В основі програми даного гуртка лежать всі можливі базові блоки – це туристська підготовка, краєзнавство, фізична підготовка і найголовніше безпека. Валика кількість часу відводиться на вивчення і тлумачення гуртківцями професійної краєзнавчої термінології, практичних вмінь роботи з необхідним спорядженням та обладнанням, наприклад з компасом, картами тощо. Програма є побудована таким чином, що керівник може її удосконалити в певний потрібний для нього момент, щоб забезпечити комфортне вивчення і засвоєння знань гуртківцями з індивідуальними потребами. На заняттях вихованцям розповідають, що таке туризм, особливості його різних видів, знайомлять з необхідним спорядженням, яке може пригодитись під час походу, відбувається ознайомлення з правилами різних змагань з певних видів туристської роботи. В кінці

навчального року здійснюється багатоденна туристсько-краєзнавча подорож вихованців гуртка в ту чи інші місцевість [39, с. 3–4].

Створення навчальної програми гуртка «Юні екскурсоводи» мало на меті формування молодих професійних кадрів для подальшої роботи в музеях, проведення екскурсій, виховання творців нових цікавих краєзнавчих маршрутів на теренах України загалом. Цей гурток дає підвалини для створення юних знавців історії, традицій, культурних надбань, виховуючи в гуртківців дослідників рідної місцевості [38, с. 2].

У змісті програми порушуються міжпредметні зв'язки з історією, краєзнавством, географією, українською мовою та літературою, тощо. Дана програма реалізується в гуртках туристсько-краєзнавчого спрямування та передбачає навчання учнів у трьох вікових групах, перша – 12–13 років; друга – 14–15 років; третя – 16–17 років. Нормативний документ гуртка розроблений за блочно-концентричним способом і в її основі закладені такі базові блоки як: основи музейної справи, майстерність екскурсійної діяльності і, звичайно, краєзнавство.

Заняття гуртка також доволі часто проводяться в музеях закладів освіти, де реалізуються не тільки теоретичні, але й практичні навички. Протягом року гуртківці опановують чимало корисної інформації про історію рідного краю, музейну справу та класифікацію музеїв, вчаться розробляти власні туристичні маршрути, займаються пошуково-дослідницькою роботою [38, с. 4].

В кінці вивчення такого курсу здобувачі освіти з легкістю зможуть працювати з різною музейною документацією, експозицією музею, розробляти маршрути екскурсій, працювати з архівними джерелами, картами і проводити опитування людей, які були очевидцями багатьох подій.

Гурток «Пізнаємо рідний край» функціонує під керівництвом Наталії Юрійівни Грибів, орієнтований на школярів 7–9 класів, а сама програма є авторською розробкою керівниці гуртка та затверджена на одному з засідань педагогічної ради ЗПО ЦОІ-ІФ. Авторка каже, що зі швидкими змінами, які відбуваються в суспільстві, молодь не повинна забувати про історію рідного краю,

тому цей гурток навпаки спрямований на те, щоб поглибити ці знання. На заняттях гуртка здобувачі освіти знайомляться з переліком історичних пам'яток і проводять їх детальне дослідження і вивчення. Дана програма розрахована на 3 роки навчання, тому в учнів буде чимала кількість часу, щоб розуміти і викладати свої креативні ствердження над роботою з пізнавальними художніми об'єктами [55, с. 3].

Проводяться як теоретичні так і практичні заняття, чимала увага приділяється екскурсійній та музейній роботі, ознайомленню здобувачів освіти з краєзнавчими об'єктами. Екскурсії є обов'язковим пунктом даного гуртка, для яких проводиться ретельна підготовка, наприклад врахування погодних умов. Не залишаються осторонь і віртуальні екскурсії, адже в час, коли розпочалась пандемія, учні не можуть відвідувати музеї чи брати участь в екскурсійній роботі, тому багатьма закладами було створено портали, де можна відвідати той чи інший музей, перебуваючи вдома, користуючись смартфоном чи комп'ютером, або навіть за допомогою онлайн карт подорожувати у віртуальному світі. На заняттях гуртківці також мають змогу ознайомитись з українськими традиціями, та поділитись тим, що притаманно для його сім'ї, адже в кожному регіоні є різні приказки та звичаї, символіка та мистецтво [64].

В кінці завершення навчання здобувачі освіти зможуть збирати різноманітні дані, упорядковувати їх, та публікувати в інтернеті, будуть знати пам'ятки свого регіону, а також людей, які тим чи іншим чином пов'язані з цим [55, с. 6].

Авторкою програми і керівницею гуртка «Вивчаємо рідний край крізь призму математики» є Руслана Ярославівна Романишин, яка склала її на основі однієї з програм еколого-натуралістичного напрямку «Природа рідного краю». Мета програми – зафіксувати і поглибити знання гуртківців про процес використання різних природних ресурсів на користь і в інтересах краю, засвоїти основи про екологічні знання та перетворення їх у стійкі факти, формування у вихованців культури поведінки і життєвої позиції щодо освоєння в природному і соціальному середовищі. Ця навчальна програма розрахована на 2 роки навчання, що в сукупності складають 288 навчальних годин. У процесі навчання учням

вдається встановити міжпредметні зв'язки з природою і суспільством і виявити причини залежності один від одного, вони можуть фіксувати, спостерігати та співставляти всі виявлені ними результати, які мають відношення до математичних розрахунків. Упродовж навчання гуртківці знайомляться з наступними темами, як порода існує навколо нас, які кліматичні особливості рідного краю, за допомогою спеціальних математичних методів проводять дослідження та обчислення, наприклад скільки випало опадів, розв'язують задачі, що пов'язані з врожайністю, тобто за допомогою певних розрахунків і спостережень можуть вирахувати скільки можна зібрати того чи іншого врожаю на певній території за сезон, тощо [56, с. 2–3].

Отже, програми гуртків історико-краєзнавчого спрямування є чітко прописаними, де зафіксовані певні норми функціонування цих гуртків. Звичайно, кожен керівник може коригувати цю програму відповідно під особисті потреби здобувачів освіти, що є дуже важливо і корисно.

4.2. Робота гуртків за 2020-2021 навчальний рік

Восени 2019 р. в місті Івано-Франківську розпочав творити свою історію Центр освітніх інновацій. Це комунальний позашкільний заклад, який був створений за ініціативи громадськості, а також сприяння міської влади, для творчого і креативного розвитку та навчання здобувачів освіти, тобто гуртківців [36].

Центр освітніх інновацій проводить навчання дітей в семи основних напрямках, які розподілено на 27 гуртків, три з яких туристсько-краєзнавчого спрямування, а саме: «Юні туристи-краєзнавці», «Юні екскурсоводи», «Пізнаємо рідний край» [89].

Тепер здобувачі освіти настільки ініціативні та креативні, що й самі без будь-якого переживання вносять пропозиції того, чим би таким корисним вони могли зайнятись під час карантину. Дуже серйозно, обдуманно та відповідально знайшли підхід до вирішення складної ситуації з поширенням COVID-19 та запропонували свої знання та винаходи.

Діяльність гуртка «Юні туристи-краєзнавці» – це перша сходинка до пізнання учнями рідного краю та реалізації власних інтересів щодо засвоєння і вивчення природного різноманіття та історико-культурного надбання України та світу [39, с. 2].

9 листопада 2019 р здобувачі освіти гуртка «Юні туристи-краєзнавці» здійснили похід та підкорили вершину в Українських Карпатах на хребті Кукул (1 539 м). Це відбулось завдяки підтримці народної депутатки Верховної Ради України Оксани Савчук і Департаменту освіти та науки Івано-Франківської міської ради. Тоді учасники і представники ЦОІ здійснили похід за маршрутом Яремча – Ворохта – Вороненка – г. Кукул, а також мали можливість дослідити природні особливості наших українських Карпат [63].

29 лютого 2020 р. учасники гуртка «Юні туристи-краєзнавці» ЦОІ розробили та провели в реальність цікавий маршрут по Вовчинецьких горах, що розташовуються неподалік м. Івано-Франківська, тим самим підтримали Всеукраїнську акцію «Збережи первоцвіти!». Вовчинецькі гори – є частинкою геолокації, яка належить до Покутської височини, і сягає 300–350 м над р. м, зі схилами та плоскою поверхнею [64].

7 квітня 2020 р. гуртківці Центру освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради розпочали вивчення історичних особливостей м. Івано-Франківська, а також намагались створити власні індивідуальні маршрути для екскурсій. На сформованій керівником гуртка і здобувачами освіти карті був розроблений екскурсійний маршрут який мав цифрові позначки того чи іншого об'єкту в місті. 1 – Обласний історико-краєзнавчий музей (вул. Галицька, 4а); 2 – УГКЦ святого Воскресіння Христового (майдан Шептицького, 6); 3 – Музей мистецтв Прикарпаття (Парафіяльний костел та дзвіниця) (майдан Шептицького, 8); 4 – УАПЦ (вул. Вірменська, 6); 5 – Морфологічний корпус медичного університету (майдан Шептицького, 21); 6 – Палац родини Потоцьких (вул. Шпитальна, 5); 7, 8 – Площа Міцкевича, Обласна музична філармонія (вул. Леся Курбаса, 3); 9 – Залізничний вокзал (вул. Привокзальна, 1) [64].

3 жовтня 2020 р. «Юні туристи-краєзнавці» з керівником гуртка Юрієм Дем'янівим мали змогу провести оглядову екскурсію по місту Івано-Франківську та розпочали підготовку до створення не менш цікавого маршруту до Дня ОТГ (Об'єднаної територіальної громади) [63].

22 жовтня 2020 р. вихованці гуртків «Юні туристи-краєзнавці» та «Німецька мова» завершили роботу над створенням творчо-пошукового проєкту, що стосувався дослідження історії обласного центру «Слідами німецької громади». Керівники гуртків Н. Гриців та О. Войтичук того дня провели завершальне підсумкове заняття – віртуальну екскурсію про історичне минуле міста Івано-Франківська, ведучи бесіду про те, як жив і працював німецький євангелістський пастор, що був провідником галицьких німців, Теодор Цьоклер [65].

5 грудня 2020 р. учасники гуртка «Юні екскурсоводи» разом з керівником Юрієм Івановичем Дем'янівим здійснили таємничу подорож в світ історії та дізналися про історію виготовлення і застосування японського самурайського меча – Катани, змогли швидко оволодіти мистецтвом самураїв та були вражені його цікавими легендами! [63]

10 січня 2021 р. гуртківці Центру освітніх інновацій розпочали навчально-пізнавальну рубрику, де розповідалось про цікаві історичні місця, парки та заповідники, що розташовані на Прикарпатті. «Карантин для онлайн-мандрівок – не завада! ПОДОРОЖУЙТЕ З НАМИ! Відвідайте Галицький національний природний парк та подаруйте частинку тепла тваринам, звірям та птахам, які перебувають на реабілітації!» – з таким гаслом була проведена ця мандрівка. Тоді учасники гуртків мали змогу відвідати 12 локацій парку, до яких входило знайомство з його мешканцями. Гуртківці піднялися на оглядовий майданчик, де була змога роздивитися багато цікавих і захоплюючих краєвидів за одну мить. В найпоширеніших і найцікавіших закутках парку є прокладені туристичні маршрути і пізнавальні стежки, що значно полегшують перехід від однієї локації до іншої [65].

28 січня 2021 р. учасники гуртка «Юні екскурсоводи» підготували дуже цікавий захід на патріотичну тему – «Бій під Крутами», який був проведений за

допомогою використання мультимедійної презентації. Там було показано головні історичні події бою під Крутами січня 1918 р. та їхніх учасників. Розповідалось, що Жертва та Подвиг героїв Крут не був даремний, адже вони затримали більшовицький наступ на м. Київ ціною свого життя. І цього якраз було достатньо, аби згодом у м. Бресті був підписаний мир із державами Четвертного союзу, тоді Українська держава була офіційно визнана ними, а також отримала захист своєї незалежності [64].

30 січня 2021 р. учасники гуртка «Юні екскурсоводи» з керівником Юрієм Дем'янівим мали можливість вивчати увесь алфавіт глаголиці. Тоді вони навчилися писати слова і навіть цілі речення цим старослов'янським письмом! Це в свою чергу слугує всебічному розвитку гуртківців [57].

13 лютого 2021 р. учасники гуртка Центру освітніх інновацій – «Пізнаємо рідний край» розпочали проєкт «Стежинами рідного краю». Гуртківці опрацьовували історичні джерела та досліджували туристичні маршрути Івано-Франківської міської територіальної громади [64].

12 березня 2021 р. вихованці гуртка «Юні туристи-краєзнавці» активно працювали над творчо-пошуковим проєктом «Стежками рідного краю». Дослідницька робота гуртківців реалізувалась в різних напрямках, адже вона охоплювала теми, які були присвячені вивченню історії рідного населеного пункту, дослідженню пам'ятних місць, дослідженню життєпису визначних людей, вивченню історії сьогодення на Прикарпатті, а також складанню топонімічної і мікротопонімічної карт [63].

Гуртківці мали змогу займатись не тільки дослідженням історії Івано-Франківщини та її цікавих місць, але й соціальними проблемами, що тут побутують. В гуртку «Юні туристи-краєзнавці» був проведений відеоурок на тему: «Як не перетворити світ на великий смітник», і також пройти тестування на скільки ти є еко-свідомою людиною «Чи знаєш ти як сортувати сміття?» [65].

Учасники згаданих гуртків завжди активно і з користю для себе і оточення пізнають невідомі або маловідомі їм до цього моменту факти з історії рідного

краю, вони з радістю проходять різні туристичні маршрути містом, а також його околицями, підкорюють гірські вершини Українських Карпат.

Отже, практична робота гуртків історико-краєзнавчого спрямування Центру освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради відіграє вагомую роль в процесі пізнання гуртківцями рідного краю, історії та є важливим чинником патріотичного виховання підростаючого покоління. Керівники гуртків цього напрямку Н.Ю. Гриців та Ю.І. Дем'янів роблять все можливе, щоб зацікавити здобувачів освіти у дослідженні маловідомих сторінок рідного міста Івано-Франківськ та Прикарпаття.

ВИСНОВКИ

Сучасні позашкільні заклади освіти створені для того, щоб учні мали змогу в позаурочний час реалізувати свої задуми в реальність, і не важливо якої галузі знань це стосується. Зараз настільки багато різнопрофільних установ, що при бажанні вибрати одну із них не складає проблем для жодного учасника освітнього процесу. Основна мета таких закладів виховати на базі своїх центрів свідомих громадян нашої держави, з власною точкою зору та інтелектуальними можливостями.

Одним із таких закладів є Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради. Заклад з кожним днем свого функціонування, все більше набирає обертів роботи. Центр має на меті збільшити кількість обдарованої молоді в обласному центрі і все це відбувається за допомогою проведення різних заходів в освітній галузі. У культурно-просвітницькому плані все це робиться для того, щоб забезпечити здобувачів освіти якісними знаннями, які вони отримають від креативних керівників-методистів закладу, що очолюють гуртки різноманітного спрямування.

Кожен працівник намагається знайти такий оптимальний варіант, який забезпечить плідну співпрацю і в кінцевому варіанті може принести дуже хороші результати як для рейтингу вихованців, так і для самого Центру. Йде мова про те, що дуже велика кількість гуртківців не зважаючи на те, що заклад доволі молодий, займають призові місця на міських, обласних та Всеукраїнських олімпіадах, акціях, конкурсах юних винахідників, тощо. Такі види роботи дають гуртківцям можливість проявити себе та свої дослідницько-пошукові вміння, які згодом можуть бути використані для професійного кар'єрного росту.

Важливим моментом є те, що вихованці мають змогу самі собі обирати в якому гуртку вони хочуть навчатися і рухатись далі, а батьки лише можуть бути людьми, котрі порадять, який напрямок можна обрати. На початку року учні мають змогу записатись в декілька гуртків, а тоді вже методом вибору залишитись там, де справді їм цікаво і де немає вимушеності, бо хтось їм так

сказав. І це є дуже правильним рішенням, адже коли дитина робить те, що хоче і вивчає те, що хоче, то знання здобуваються самі без примусу, а з легкістю і цікавістю до навчального процесу.

Як казав колись відомий український педагог В. Сухомлинський, що для того аби учень був зацікавлений здобувати якісні знання, йому потрібне багате та привабливе його інтелектуальне середовище.

До прикладу, гуртківці туристично-краєзнавчого напрямку мають змогу бути учасниками різних екскурсій, походів, акцій, що всебічно забезпечують молодь знаннями про свій рідний край, які пам'ятки і традиції тут існують. По закінченню навчальних курсів учні зможуть вже навіть самі розробляти якісь туристичні чи екскурсійні маршрути, яких їх навчають на заняттях, а згодом і самим проводити екскурсії за цими маршрутами для своїх друзів чи рідних.

Ті, хто відносяться до науково-технічного напрямку впродовж навчання за допомогою керівників можуть досягнути неабияких висот, та придумати такі винаходи в своєму юному віці, до яких ще не додумались деякі дорослі. Прикладом цього, як вже зазначалось, є винахід п'ятнадцятирічного юнака, який під пильним оком керівника гуртка зміг придумати систему, яка може передавати інформацію про якість повітря в приміщеннях. Також можна згадати і про те, що з початком пандемії COVID-19 учасниками цього гуртка було виготовлено безконтактні дезінфектори, за винахід яких гуртківці отримали відзнаки на конкурсах.

Тому і для такої творчої молоді якраз і створюються заклади даного типу, де вони зможуть весь свій креативний задум використати для створення чогось грандіозного і не по рокам цікавого і корисного для суспільства.

Хочу сказати, що нехай цей заклад так впевнено і надалі йде до поставлених ним цілей, адже це приносить вже непогані результати, а що буде через декілька років такої роботи можна тільки собі уявити, вдивляючись на весь спектр їхньої праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

І. Поточний архів Центру освітніх інновацій

Івано-Франківської міської ради.

Ф. 1. Кадрове забезпечення ЦОІ

1. Оп. 1.

Спр. 1. Педагогічний моніторинг за 2019–2020 р., 3 арк.

2. Спр. 2. Вікова градація вихованців Центру станом на травень 2020–2021 р., 2 арк.

Ф. 2. Результати діяльності педагогічного колективу

Центру освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради

3. Оп. 1.

Спр. 1. Освітня діяльність педагогічного колективу, 6 арк.

4. Спр. 2. Результати управлінської діяльності закладом, 2 арк.

5. Спр. 3. Рівень організації та результативність освітньої діяльності КПЗО «Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради», 2 арк.

6. Спр. 4. Рівень збереження контингенту дітей у 2020–2021 н. р. за напрямками гуртків, 2 арк.

7. Спр. 5. Організація науково-методичної роботи педагогічного колективу ЦОІ-ІФ у 2020–2021 н. р., 2 арк.

8. Спр. 6. Зміст та результати роботи науково-методичної ради у 2020–2021 н. р., 2 арк.

9. Спр. 7. Науково-методична діяльність: робота над методичною темою у 2020–2021 н. р., 1 арк.

10. Спр. 8. Проблемні теми методичних об'єднань у 2020–2021 н. р., 3 арк.

11. Спр. 9. Змістовий компонент засідань методичного об'єднання педагогів іноземних мов у 2020–2021 н. р., 3 арк.

12. Спр. 10. Змістовий компонент засідань методичного об'єднання педагогів гуманітарного та туристсько-краєзнавчого напрямів у 2020–2021 н. р., 3 арк.

13. Спр. 11. Змістовий компонент засідань методичного об'єднання педагогів науково-дослідного та еколого-натуралістичного напрямків у 2020–2021 н. р., 2 арк.
14. Спр. 12. Змістовий компонент засідань методичного об'єднання педагогів науково-технічного напрямку у 2020–2021 н. р., 2 арк.
15. Спр. 13. Змістовий компонент засідань методичного об'єднання педагогів художньо-естетичного та соціально-реабілітаційного напрямків у 2020–2021 н. р., 1 арк.
16. Спр. 14. Навчально-методична діяльність: розроблення навчально-методичного забезпечення, 1 арк.
17. Спр. 15. Програмне забезпечення ЦОІ-ІФ в 2020–2021 н. р., 5 арк.
18. Спр. 16. Організація та проведення методичних тижнів, 1 арк.
19. Спр. 17. Партнерська діяльність ЦОІ за 2020–2021 н. р., 1 арк.
20. Спр. 18. Результативність організаційно-масової роботи. Робота з батьками, 3 арк.
21. Спр. 19. Список підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЦОІ-ІФ в ІФОППО в 2021 р., 4 арк.
22. Спр. 20. Список переможців та учасників конкурсів та олімпіад за 2020–2021 н. р., 11 арк.
23. Спр. 21. Заходи проведені у КПЗО ЦОІ-ІФ у 2020–2021 н. р., 4 арк.
24. Спр. 22. Досягнення педагогів (переможців та учасників конкурсів) за 2020–2021 н. р., 5 арк.
25. Спр. 23. Розвиток виховної системи позашкільного закладу, 1 арк.
26. Спр. 24. Соціальне партнерство КПЗО ЦОІ-ІФ, 2 арк.
27. Спр. 25. Психологічний супровід освітнього процесу, методичної та організаційно-масової роботи закладу, 4 арк.
28. Спр. 26. Контроль та керівництво ЗПО. Вивчення питань ефективності організації освітнього процесу, 4 арк.
29. Спр. 27. План роботи практичного психолога КПЗО ЦОІ-ІФ Копаєвої О. О. на 2021–2022 н. р., 8 арк.

II. Нормативні документи

30. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про туризм» від 29.11.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1282-15#Text>
31. Закон України «Про освіту» 2005 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
32. Закон України «Про позашкільну освіту» (із змінами, внесеними згідно із Законами). Відомості Верховної Ради (ВВР). 2000. № 46. С. 393. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1841-14>
33. Інститут модернізації змісту освіти МОН України. URL: <https://imzo.gov.ua/osvita/pozashkilna-osvita-ta-vihovna-robota/navchalni-programi/turistsko-kraeyeznavchiy-napryam/>
34. Інструкція щодо організації та проведення екскурсій і подорожей з учнівською та студентською молоддю, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 02.10.2014 № 1124 «Про затвердження нормативно-правових актів, які регламентують порядок організації туристсько-краєзнавчої роботи», зареєстрований в Міністерстві юстиції України від 27.10.2014 р. за № 1340/26117. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1341-14#Text>
35. Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження нормативно-правових актів, які регламентують порядок організації туристсько-краєзнавчої роботи» від 02.10. 2014 р. № 1124, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 27 жовтня 2014 року за № 1341/261178. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1340-14#Text>
36. Нормативні акти Івано-Франківської міської ради. Про створення комунального закладу позашкільної освіти «Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради», від 16.08.2019 р. № 170-28. URL: <http://www.namvk.if.ua/dt/379399>
37. Положення «Про музеї при дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних та професійно-технічних навчальних закладах, які перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки України», затверджене наказом

- Міністерства освіти і науки України від 22.10.2017 р. № 1195 «Про затвердження положень про музеї при дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних та професійно-технічних навчальних закладах, які перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки України», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України від 10 листопада 2017 року за № 1415/26192. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1415-14#Text>
38. Програма для туристсько-краєзнавчих гуртків позашкільних закладів «Юні екскурсоводи» / за ред. Д. Г. Омельченко. К.: ІЗМН, 1996. 10 с.
39. Програма для туристсько-краєзнавчих гуртків позашкільних закладів «Юні туристи-краєзнавці» / за ред. Д. Г. Омельченко. «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (лист Міністерства освіти і науки України № 1/11-7081 від 14.07.2017). 2017. 12 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/0B0kHwvQLtSb5TWZtTEY3WDlwc1E/view>
40. Програма з позашкільної освіти для гуртків гуманітарного напрямку «Цікава англійська». Шатурма В. П. URL: <https://cei.if.ua/czikava-anglijska-5-9-klas/>
41. Програма з позашкільної освіти для гуртків гуманітарного напрямку «Французька мова». Семенченко О. В. URL: <https://cei.if.ua/franczuzka-mova/>
42. Програма з позашкільної освіти для гуртків гуманітарного напрямку «Польська мова». Кандюк У. Р. URL: <https://cei.if.ua/polska-mova/>
43. Програма з позашкільної освіти для гуртків гуманітарного напрямку «Німецька мова». Войтичук О. А. URL: <https://cei.if.ua/nimeczka-mova/>
44. Програма з позашкільної освіти для гуртків гуманітарного напрямку «Дебати». Половський В. С. URL: <https://cei.if.ua/debaty/>
45. Програма з позашкільної освіти для гуртків гуманітарного напрямку «Знавці історії». Середюк Т. В. URL: <https://cei.if.ua/znavczy-istoriyi/>
46. Програма з позашкільної освіти для гуртків гуманітарного напрямку «Українська мова». Перцович Г. І. URL: <https://cei.if.ua/ukrayinska-mova/>
47. Програма з позашкільної освіти для гуртків еколого-натуралістичного напрямку «Природа рідного краю». Васютіна Т. М., Драган О. А., Трегубова Л. А. URL:

https://drive.google.com/file/d/0B3m2TqBM0APKZlR0aGx5MGRoVGM/view?resourcekey=0-o6xhzd483wB1_erlVcYs-A

48. Програма з позашкільної освіти для гуртків еколого-натуралістичного напрямку «Біологія людини засобами STEM-освіти». Вержбицька І. В.; Манжос О. Ю.; Петрова О. Ю., Ярова Є. В. «Схвалено для використання в позашкільних навчальних закладах» (лист ІМЗО від 27.03.2019 № 22.1/12-Г-144; протокол засідання науково-методичної комісії з позашкільної освіти Науково-методичної ради з питань освіти МОН від 15.03.2019 №1). URL: https://drive.google.com/file/d/1JvgaKIQi-WiDWwscuvZEX_qrjpN2eq36/view
49. Програма з позашкільної освіти для гуртків науково-дослідного напрямку «Прикладна математика». Казмерчук А. І., Починок М. Д. URL: <https://cei.if.ua/prykladna-matematyka/>
50. Програма з позашкільної освіти для гуртків науково-дослідного напрямку Математичний гурток «ОЛІМП». Казмерчук А. І. URL: <https://cei.if.ua/nestandartni-metody-rozvyazuvannya-zadach-matematyky-pidvyshhenoyi-skladnosti/>
51. Програма з позашкільної освіти для гуртків науково-дослідного напрямку «МАТЕМАТИКА засобами STEM-освіти». Лугова С. І. URL: <https://cei.if.ua/matematyka-zasobamy-stem-osvity/>
52. Програма з позашкільної освіти для гуртків науково-технічного напрямку «Основи 3D-моделювання та 3D-друку». Аронець О. В., Іщук Ю. Ю., Гладун В. В. URL: <https://cei.if.ua/osnovy-3d-modelyuvannya-ta-3d-druku/>
53. Програма з позашкільної освіти для гуртків художньо-естетичного напрямку «Образотворче мистецтво». Совтисік Г. О. URL: <https://cei.if.ua/obrazotvorche-mystecztvo/>
54. Програма з позашкільної освіти для еколого-натуралістичного напрямку «Декоративно-ужиткове мистецтво». Вержбицька І. В., Лебідь Л. Ю. «Схвалено науково-методичною комісією з позашкільної освіти науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України» (протокол №3 від 29.12.2015). URL:

<https://drive.google.com/file/d/0B3m2TqBM0APKdGhRWXNQQzJQcWc/view?resourcekey=0-77e4aNrx6G0Z7FaaBoDNFw>

55. Програма з позашкільної освіти для гуртків гуманітарного напрямку «Пізнаємо рідний край». Пронтенко О.С. «Схвалено науково-методичною комісією з позашкільної освіти науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України» (протокол №3 від 29.12.2015). 15 с. URL:

<https://drive.google.com/file/d/0B3m2TqBM0APKNENKbDBZckQyZzg/view>

56. Програма з позашкільної освіти для гуртків гуманітарного напрямку «Вивчаємо рідний край крізь призму математики». Романишин Р. Я. URL: <https://cei.if.ua/vyvchayemo-ridnyj-kraj-kriz-pryzmu-matematyky/>

III. Опубліковані матеріали Центру освітніх інновацій

Івано-Франківської міської ради

57. Звіт діяльності Центру освітніх інновацій за 2019–2020 навчальний рік. URL: <https://cei.if.ua/zvit-diyalnosti-czoi/>
58. Фактична мережа гуртків КПЗО Центру освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради. URL: <https://cei.if.ua/merezha-zakladu/>
59. Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради. «Розвиток математичних здібностей» з керівником Світланою Луговою! URL: <https://cei.if.ua/rozvytok-matematychnyh-zdibnostej/>
60. Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради. «Tradycyjny koszyk wielkanocny. Piszemy życzenia na Wielkanoc» / «Великодні звичаї та традиції поляків». URL: <https://cei.if.ua/polska-mova-2/>
61. Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради. «Займенник як частина мови». URL: <https://cei.if.ua/ukrayinska-mova-2/>
62. Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради. STEM-ПРОЄКТ ЦОІ-ІФ «Моделювання протиепідемічних заходів та засобів захисту громадян». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=SHpS6BF1-uE>

63. Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради. URL: <https://cei.if.ua/home/>
64. Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради. URL: <https://www.facebook.com/cei.if.ua/>
65. Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради. URL: <https://www.youtube.com/channel/UCkZtxprm3rcy9lKD47blkYA>
66. Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради. А Ви знаєте, як правильно і якісно консервувати овочі та фрукти? URL: <https://cei.if.ua/2020/03/page/8/>
67. Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради. Англійська мова Про Україну. URL: <https://cei.if.ua/anglijska-mova-2/>
68. Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради. Глиноарт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=PmGReZceTXY>
69. Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради. І Всеукраїнський фестиваль STEM-освіти. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=kTjBm0-Dwvc>
70. Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради. І Міжнародний конкурс «Врятуймо планету разом». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=PygUa8McvIA>
71. Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради. Категорія: Дистанційне Навчання. URL: <https://cei.if.ua/category/dystanczijne-navchannya/>
72. Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради. Конфлікт – джерело розвитку. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=WkDl9azBM-0>
73. Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради. «МАЛІЯРНЯ ОНЛАЙН» від практичного психолога Центру освітніх інновацій Лідії Андрійчук! URL: <https://cei.if.ua/psychologiya/>
74. Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради. Математичні моделі технічної естетики. URL: <https://cei.if.ua/matematychnyj-gurtok-olimp/>

75. Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради. Оригінальне панно із квітами усіх регіонів на ткацькому верстаті. URL: <https://cei.if.ua/studiya-dyzajnu-3/>
76. Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради. Соціальне шкільне підприємництво набирає обертів! Виготовляємо морські сувеніри. URL: <https://cei.if.ua/vygotovlyayemo-morski-suveniry-na-majster-klasi/>
77. Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради. У Центрі освітніх інновацій наші талановиті гуртківці «відкрили» кілька нових планет! URL: <https://cei.if.ua/gurtok-obrazotvorchogo-mystecztva/>
78. Центр освітніх інновацій Івано-Франківської міської ради. Здоров'я та хвороби. URL: <https://cei.if.ua/franczuzka-mova-2/>

IV. Офіційні та соціальні сторінки закладів позашкільної освіти

79. Івано-Франківська Мала академія наук учнівської молоді Івано-Франківської міської ради. URL: <http://akademium.if.ua/>
80. Івано-Франківська Мала академія наук учнівської молоді Івано-Франківської міської ради. URL: <https://www.facebook.com/mala.akademija.Frankiwnsk/>
81. Івано-Франківський міський центр дитячої та юнацької творчості Івано-Франківської міської ради. URL: <https://mcdut-if.info/>
82. Івано-Франківський міський центр дитячої та юнацької творчості Івано-Франківської міської ради. URL: <https://www.facebook.com/mcdut/>
83. Івано-Франківський міський Центр патріотичного виховання учнівської молоді ім. С. Бандери. URL: <https://cpvbif.github.io/about.html>
84. Івано-Франківський міський Центр патріотичного виховання учнівської молоді ім. С. Бандери. URL: <https://www.facebook.com/112051763830604/>
85. Центр туризму і краєзнавства учнівської молоді Івано-Франківської міської ради. URL: http://tourismcenter.if.ua/content&content_id=7
86. Центр туризму і краєзнавства учнівської молоді Івано-Франківської міської ради. URL: <https://www.facebook.com/556933351416218/>

V. Монографії, статті, брошури

87. Дейдиш Л. Навчальна програма в позашкільній освіті. Київ. 2020. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/1379-navchalna-programa-v-pozashkilnij-osviti>
88. Пархоменко І. Теоретичні засади історико-краєзнавчої роботи в системі позашкільної освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2018. № 2. С. 35–44.
89. Починок М.Д. Центр розкрив такі таланти у дітей, про які їхні батьки навіть не здогадувались. *Франківська газета*. URL: https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=196823645194446&id=102484651295013
90. Пустовіт Г. Позашкільна освіта та виховання в Україні у векторах сучасного розвитку. *Освіта та педагогічна наука*. 2013. Вип. 3. С. 5–10.
91. Тронько П.Т. Краєзнавство та туризм: проблеми взаємодії та співробітництва. *Туристично-краєзнавчі дослідження*. К. : «КМ-Трейдінг». 1998. Вип. 1. С. 5–10.

VI. Підручники та посібники

92. Петранівський В.Л., Рутинський М.Й. Туристичне краєзнавство: Навч. посіб. К. : Знання, 2006. 575 с.
93. Покоłodна О.О. Опорний конспект лекцій з дисциплін «Екскурсознавство», «Організація екскурсійних послуг» (для студентів спеціальності Менеджмент готельного курортного і туристського сервісу» і «Туризм»). Харків : ХНАМГ, 2007. 65 с.
94. Салата О.О. Основи музеєзнавства: навчально-методичний посібник. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015 164 с.
95. Серкіз Я. Історичне краєзнавство. Львів: ЛОНМІО, 1995. 76 с.

VII. Автореферати дисертацій

96. Косило М. Ю. Розвиток туристсько-краєзнавчої роботи у позашкільних навчальних закладах України (II половина XX – початок XXI століття). Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Хмельницький, 2017. 20 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

**Навчально-тематичний план гуртка Центру освітніх інновацій
«Юні туристи-краєзнавці»**

	« _____; . Назва розділу, теми	Кількість годин		
		Усього	У тому числі	
			теоретичних	практичних
1	2	3	4	5
	РОЗДІЛ І. Вступна частина	8	8	
1.1	Вступне заняття	2	2	-
1.2	Поняття про туризм і краєзнавство	2	2	-
1.3	Техніка безпеки при проведенні навчальних занять та туристсько-краєзнавчих подорожей	2	2	-
1.4	Організація туристських подорожей та екскурсій з учнівською та студентською молоддю	2	2	
	РОЗДІЛ ІІ. Туристсько-спортивна підготовка	56	16	40
2.1	Особливості видів спортивного туризму	10	4	6
2.2	Спортивне орієнтування. Топографічна підготовка	20	6	14
2.3	Туристське спорядження	10	2	8
2.4	Туристський побут. Організація харчування в туристській подорожі	14	2	12
2.5	Правила проведення змагань з видів спортивного туризму	2	2	
	РОЗДІЛ ІІІ. Краєзнавство	94	24	70
3.1	Мій край	16	4	12
3.2	Краєзнавчі дослідження. Обладнання для краєзнавчих досліджень	20	6	14
3.3	Організація та проведення туристських подорожей	38	10	28
3.4	Пам'ятки історії та культури. Вивчення та	12	2	10

	охорона пам'яток			
3.5	Природоохоронна діяльність	8	2	6
	РОЗДІЛ IV. Фізична культура та безпека життєдіяльності	56	4	52
4.1	Фізична підготовка. Спортивні ігри	24	2	22
4.2	Правила санітарії та гігієни. Долікарська медична допомога	6	2	4
4.3	Масові заходи	26	-	26
	РОЗДІЛ V. Підсумкове заняття	2	-	2
5.1.	Багатоденна туристсько-краєзнавча подорож	Поза сіткою годин		
	РАЗОМ	216	52	164

Джерело:

<https://drive.google.com/file/d/0B0kHwvQLtSb5TWZtTEY3WDlwc1E/view>

Навчально-тематичний план гуртка
«Юні екскурсоводи»

Розділ, тема	Кількість годин		
	теоретичних	практичних	усього
Вступ	2	-	2
Розділ 1. Краєзнавство			76
1.1. Історія рідного краю	10	16	26
1.2. Туристсько-краєзнавчі можливості рідного краю	6	8	14
1.3. Краєзнавчі дослідження	10	26	36
Розділ 2. Основи музеєзнавства			66
2.1. Музеї та їх класифікація	2	4	6
2.2. Музей закладу освіти	2	6	8
2.3. Пошукова діяльність музею	10	12	22
2.4. Фонди музею, особливості їх збереження	2	8	10
2.5. Експозиційна робота музею	2	8	10
2.6. Просвітницька діяльність музею	2	8	10
Розділ 3. Майстерність екскурсовода			68
3.1. Класифікація екскурсій. Підготовка та основні етапи проведення екскурсій	6	6	12
3.2. «Портфель» екскурсовода	2	6	8
3.3. Схема маршруту та текст екскурсії	6	10	16
3.4. Основи етики та культури спілкування екскурсовода	4	4	8
3.5. Основи риторики	6	8	14
3.6. Техніка безпеки під час проведення екскурсій	4	6	10
Підсумок	-	4	4
Разом	76	140	216

Джерело: https://drive.google.com/file/d/1_hJQI_75b-vxp5yw9OrzhVL1u956GTuz/view

Навчально-тематичний план гуртка

«Пізнаємо рідний край»

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1	Вступ	2	-	2
2	Рід, родина, сім'я. Традиції	2	4	6
3	Батьківщина, рідний край	8	14	22
4	Мій народ. Я – українець. Великі українці	6	18	24
5	Культура українців. Мова	6	12	18
6	Історичні та культурні пам'ятники	6	10	16
7	Історія ремесел та обрядів	4	8	12
8	Народна символіка	4	8	12
9	Українське народне мистецтво	4	8	12
10	Українські обереги	2	8	10
11	Свята в Україні	2	8	8
12	Підсумок	1	1	2
Разом:		45	99	144

Джерело: <http://hohitva-school.at.ua/piznaemo-ridnij-kraj.pdf>

Додаток Г

**Вихованці гуртка «Юні туристи-краєзнавці» у Музеї родинних професій в
м. Івано-Франківськ. 2019 р.**

Вихованці гуртка “Юні туристи- краєзнавці” вивчають історію рідного міста

Джерело:

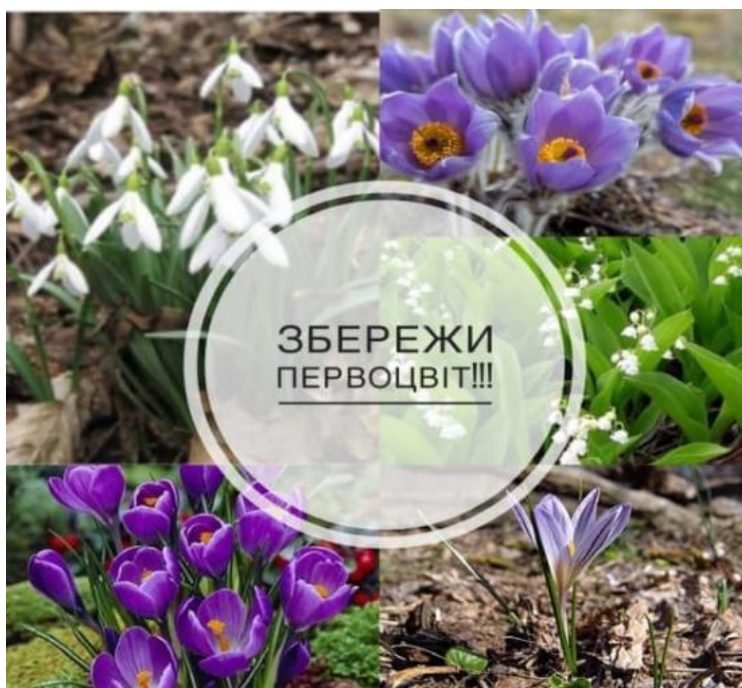
<https://drive.google.com/file/d/1p7mUDkf9QnQtm0dsiXEgegNf6rsGXksv/view>

Учасники гуртка «Юні туристи-краєзнавці» підкорили вершину в Українських Карпатах на хребті Кукул (1 539 м). 9 листопада 2019 р.

Джерело: <https://cei.if.ua/yuni-turysty-krayeznavczi/>

**Гуртківці Центру освітніх інновацій – учасники Всеукраїнської акції
«Збережемо первоцвіти!». 2020 р.**

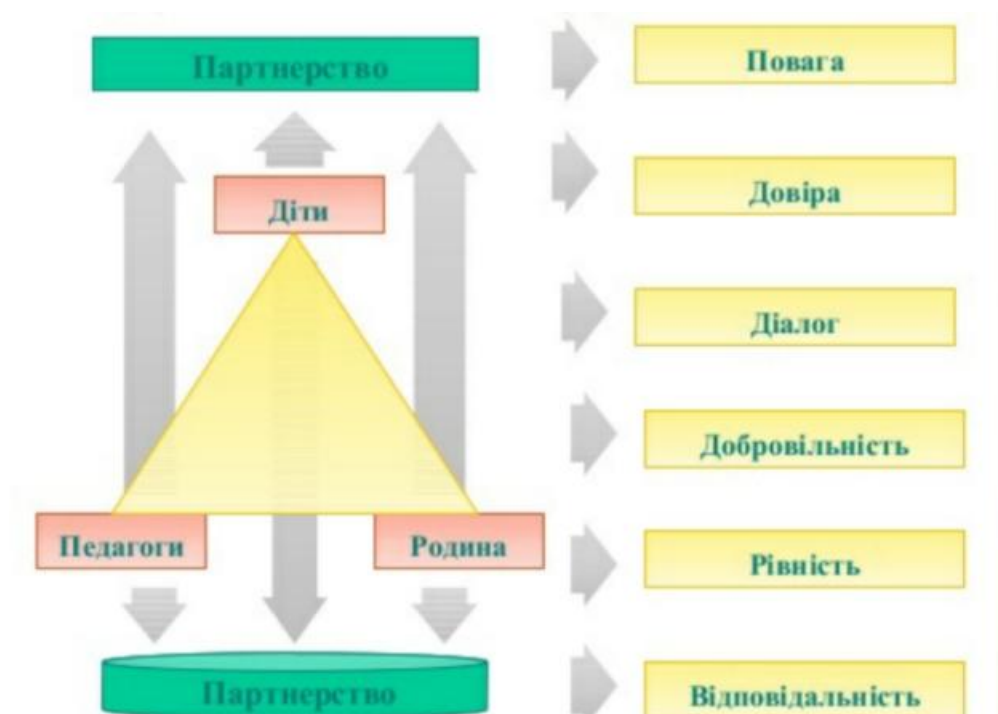

Джерело: <https://cei.if.ua/yuni-turysty-kraeyeznavczy-2/>

Юний дослідник гуртка Центру – учасник дослідницько-краєзнавчого проєкту «Стежками рідного краю». 2021 р.

Джерело: <https://www.facebook.com/cei.if.ua/photos/494042315319441>

Модель взаємодії в Центрі освітніх інновацій

Джерело:

<https://drive.google.com/file/d/1p7mUDkf9QnQtm0dsiXEgegNf6rsGXksv/view>

Гурток «Розвиток математичних здібностей» з керівником Світлою Луговою! Діти, які навчаються у другу зміну, не тільки виконували вправи на логіку, а й розробили екологічний проект «Ціна крапельки води». 2020 р.

Джерело: <https://cei.if.ua/rozvytok-matematychnyh-zdibnostej/>

Гурток «Англійська мова».
Про Україну, її цікаві історичні місця, про традиції та культуру говорили із
неабияким захопленням! 2020 р.

Джерело: <https://cei.if.ua/anglijska-mova-2/>

План-конспект заняття гуртка «Юні туристи-краєзнавці»

Урок №13

Дата 17.05.2022

5-7 клас

Тема: Історико-культурні об'єкти рідного краю. Пам'ятки України.**Мета:****навчальна:**

- ознайомити вихованців з термінами (а саме: «культурна спадщина», «пам'ятка культури» та «пам'ятка історії» та іншими) / *інформаційна*
- розглянути на занятті типи та види історично-культурних пам'яток (на основі прикладів поданих в презентації) / *інформаційна*
- поглибити знання вихованців з історії та культури України (за допомогою перегляду відеоматеріалу — «Об'єкти ЮНЕСКО в Україні») / *інформаційна*

розвивальна:

- розвивати вміння аналізувати здобувачами освіти інформації, щодо типології та класифікації культурної спадщини України (На основі поданого матеріалу в пункті заняття №2) / *інформаційна, мовленнєва*
- закріпити знання учнів, набуті під час вивчення навчального матеріалу (на основі відповідей, вправи «Снігова куля», «Реставратор», та онлайн-тестування) / *логічна, інформаційна*
- розвиток навичок роботи з відеоматеріалом («Об'єкти ЮНЕСКО в Україні») / *інформаційна*

виховна:

- виховувати почуття патріотизму на основі відомостей про ті чи інші культурні пам'ятки, за які люди колись віддавали своє життя, черпаючи цей матеріал з історії пам'ятки / *громадянська, особиста*
- виховувати любов до культурних надбань українського народу впродовж всієї нашої історії на основі поданого переліку пам'яток в презентації / *громадянська, особиста*
- викликати почуття відповідальності за розвиток власної державності (шляхом осмислення всієї величі української культури, що розповідалось на уроці) / *громадянська, особиста*
- формувати критичне мислення (на основі запитань до тексту) / *логічна*

- виховувати вміння працювати в колективі ("Снігова куля") /*хронологічно-логічна*
- формувати комунікативну компетентність шляхом усних міркувань (метод «Гронування», «Ребус») /*комунікативна, логічна, інформаційна*
- формування особистості, яка має систему елементарних мистецьких знань, здатна збагнути та виразити власне ставлення до культурних надбань предків (на основі розповіді вчителя щодо класифікації, видів і типів культури) /*естетична*
- пробудження національної самосвідомості (на основі почуття гордості до власної культури) / *громадянська*
- сприяти формуванню ціннісного ставлення до власної національної культурної спадщини (на основі необхідності збереження стародавніх пам'яток культури) / *естетична, громадянська.*
- виховувати почуття патріотизму та гордості за здобутки культури (на основі продемонстрованих пам'яток культури) / *особиста, громадянська;*

Тип заняття (уроку): узагальнення і систематизації знань

Обладнання: карта України, плакат-карта «Цікаві місця України», проектор, ноутбук, презентація «Історико-культурні об'єкти рідного краю. Пам'ятки України», відеофільми про пам'ятки України, зошити, ручки.

Основні терміни: культурна спадщина, пам'ятка культури, пам'ятка історії, комплекси, споруди, визначні місця, археологічна пам'ятка, історична пам'ятка, об'єкти науки і техніки, об'єкти садово-паркового мистецтва, ландшафтні пам'ятки, об'єкти монументального мистецтва, об'єкти містобудування, об'єкти архітектури

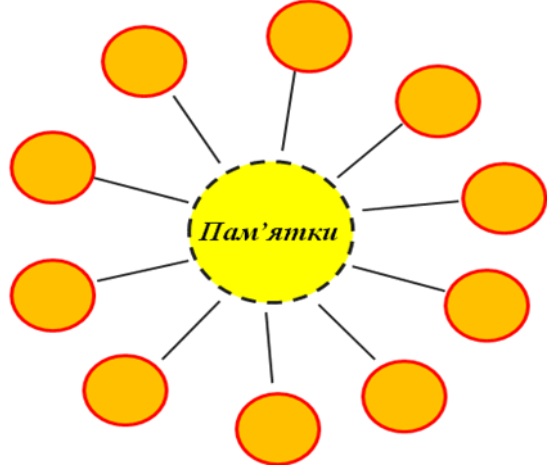
План заняття

1. Поняття пам'ятки.
2. Класифікація пам'яток.

Хід уроку

Доза часу	Етап уроку	Навчально-виховна діяльність вчителя	Навчально-виховна діяльність учня	Примітки
-----------	------------	--------------------------------------	-----------------------------------	----------

3 хв	I. Організаційний	Привітання з гуртківцями, перевірка присутніх. - Як почався ваш день? Що хорошого запам'яталося? - Діти, я сподіваюсь у вас сьогодні хороший настрій. Пропоную з таким настроєм провести це заняття і отримати задоволення від власних успіхів.		Інформаційна
3 хв	II. Мотиваційний етап	Робота з візуальними джерелами. Розгадайте ребус. 		Логічна
5 хв	III. Актуалізаційний етап		– Яку тему ми зараз вивчаємо?(Кінаш) – Що вам найбільше запам'яталося з цієї теми?(Атаманюк) – Чи любите ви мандрувати?(Галько) – Які цікаві об'єкти в Україні ви відвідували? (Перегінець) Метод «Грунування» (всі учні) Які асоціації у вас виникають коли чуєте слово пам'ятки?	Логічна Інформаційна, мовленнєва Інформаційна Інформаційна, просторова Логічна, мовленнєва, Інформаційна

				
20 хв	IV. Етап вивчення нового матеріалу	1. Поняття пам'ятки – Охорона об'єктів культури, історії, природи у нашій державі забезпечується на законодавчому рівні Законом України «Про охорону культурної спадщини» та Законом України «Про природно-заповідний фонд України». <i>Інформаційна, громадянська</i> – Закон визначає, що культурна спадщина - сукупність успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів культурної спадщини; <i>Інформаційна, культурологічна</i> – У Законі України «Про охорону культурної спадщини» визначені основні терміни, типи та види пам'яток України. <i>Інформаційна</i> – Пам'ятка культури - визначна споруда, археологічний об'єкт або витвір мистецтва, що є частиною культурного надбання (культурної спадщини) країни, людства загалом (пам'ятка історії, літератури, мистецтва, мови, права тощо) і охороняється законом. Залежно від наукової,	– Чим забезпечується охорона пам'яток в Україні? (Пайш) – Що таке культурна спадщина? (Ватраль) – Запишіть термін «культурна спадщина» в зошит. – Що визначено в згаданому Законі України?(Кіт) – Що таке пам'ятка культури? (Романюк) – Запишіть термін «пам'ятка культури» в зошит.	<i>Інформаційна, логічна</i> <i>Інформаційна</i> <i>Інформаційна,</i> <i>Логічна, інформаційна</i> <i>Логічна, інформаційна</i>

	історичної і художньої цінності пам'ятки культури бувають світового, державного і місцевого значення. <i>Інформаційна, культурологічна</i> – На державному обліку в Україні перебуває 152 тис. пам'яток культурно- історичної спадщини, з яких 56 тис. — пам'ятки історії, 7 тис. — пам'ятки монументального мистецтва, близько 15 тис. — пам'ятки містобудування та архітектури. Нерухомі святині зберігаються просто неба, інші пам'ятки історії, матеріальної та духовної культури нації — у музеях України. <i>Інформаційна, математична, просторова</i> 2. Класифікація пам'яток У різних країнах існує своя класифікація історичних пам'яток. Так, наприклад: • <u>Білорусь</u>: Історико-культурна цінність (біл. Гісторика-культурна каштоунасць). • <u>Польща</u>: Пам'ятка історії — охоронний статус пам'ятки. • <u>США</u>: Національний історичний пам'ятник (англ. National Historic Landmark). • <u>Франція</u>: Історична пам'ятка (фр. Monument historique). <i>Інформаційна, просторова</i> Класифікуються історико-культурні пам'ятки за типами та за видами. <i>Інформаційна</i> <u>За типами виділяють:</u> • комплекси (ансамблі) - топографічно визначені	– Якими бувають пам'ятки за рівнем цінностей? (Мельник) – На якому обліку перебувають пам'ятки культурно-історичної спадщини? (Сеничак) – Як ви розумієте поняття нерухомі пам'ятки та де вони знаходяться? (Стельмашук) – Чи є правдою те, що у всіх країнах одинакова класифікація пам'яток? Відповідь обґрунтуйте. (Атаманюк) – За чим ведеться класифікація історико-культурних пам'яток? (Кінаш) – Продовжіть думку. За типами історико-культурні пам'ятки поділяють на.... (Перегінець)	<i>Інформаційна</i> <i>Логічна, інформаційна, особистісна, культурна</i> <i>Інформаційна,</i> <i>Логічна, інформаційна</i> <i>Логічна, інформаційна, мовленнєва</i> <i>Логічна, інформаційна</i> <i>Логічна,</i>
--	---	---	---

		сукупності окремих або поєднаних між собою об'єктів культурної спадщини; <i>Інформаційна, просторова</i> • споруди (витвори) - твори архітектури та інженерного мистецтва, твори монументальної скульптури та монументального малярства, археологічні об'єкти, печери з наявними свідченнями життєдіяльності людини, будівлі або приміщення в них, що зберегли автентичні свідчення про визначні історичні події, життя та діяльність відомих осіб; <i>Інформаційна, загальнокультурна, просторова</i> • визначні місця - зони або ландшафти, природно-антропогенні витвори, що донесли до нашого часу цінність з археологічного, естетичного, етнологічного, історичного, архітектурного, мистецького, наукового чи художнього погляду. <i>Інформаційна, просторова</i> Українське законодавство розрізняє 8 видів пам'яток культури: 1. Археологічні / <i>Інформаційна</i>, 2. Історичні / <i>Інформаційна</i> 3. Монументального мистецтва / <i>Інформаційна</i> 4. Архітектури / <i>Інформаційна</i> 5. Містобудування / <i>Інформаційна</i> 6. Садово-паркового мистецтва / <i>Інформаційна</i> 7. Ландшафтні / <i>Інформаційна</i> 8. Об'єкти науки і техніки / <i>Інформаційна</i>	– Запишіть термін «комплекси (ансамблі)» в зошит. – Що таке споруди?(Сеничак) – Запишіть термін «споруди» в зошит. – Що ви розумієте під терміном визначні місця? Чи мали ви змогу відвідати їх, якщо так, то чому? (всі учні) – Запишіть термін «визначні місця» в зошит. – Скільки видів пам'яток розрізняє наше законодавство? (Галько)	<i>інформаційна</i> <i>Інформаційна</i> <i>Логічна</i> <i>Інформаційна</i> <i>Логічна, інформаційна, просторова</i> <i>Інформаційна</i> <i>Логічна, інформаційна</i>
--	--	---	--	--

		Тож давайте ознайомимося з видами пам'яток України та здійснимо віртуальні екскурсії до деяких з них. (використання презентації). <i>Інформаційна, мовленнєва</i> • археологічні - рештки життєдіяльності людини (нерухомі об'єкти культурної спадщини: городища, кургани, залишки стародавніх поселень, стоянок, укріплень, військових таборів, виробництв, іригаційних споруд, шляхів, могильники, культові місця та споруди, їх залишки чи руїни, мегаліти, печери, наскельні зображення, ділянки історичного культурного шару, поля давніх битв, а також пов'язані з ними рухомі предмети), що містяться під землею поверхнею та під водою і є невідтворним джерелом інформації про зародження і розвиток цивілізації; / <i>Інформаційна, просторова, загальнокультурна</i> • історичні - будинки, споруди, їх комплекси (ансамблі), окремі поховання та некрополі, місця масових поховань померлих та померлих (загиблих) військовослужбовців (у тому числі іноземців), які загинули у війнах, внаслідок депортації та політичних репресій на території України, місця бойових дій, місця загибелі бойових кораблів, морських та річкових суден, у тому числі із залишками бойової техніки, озброєння, амуніції тощо, визначні місця, пов'язані з важливими історичними подіями, з життям та діяльністю відомих осіб, культурою та	– Які види пам'яток культури розрізняє українське законодавство? (Мельник) – Що таке археологічні пам'ятки? (Федоришин) – Чи хтось мав змогу відвідувати такі пам'ятки, якщо так, то які. Поділіться своїми враженнями. (всі учні) – Запишіть тезисно поняття археологічні пам'ятки в зошит. – Історичні пам'ятки – це ...? (Стельмашук) – Чи відомі вам історичні пам'ятки нашого міста? З чікими іменами вони пов'язують свою історію? (Пророк) – Запишіть поняття «історичні пам'ятки» в свій конспект.	<i>Інформаційна</i> <i>Логічна</i> <i>Інформаційна</i> <i>Інформаційна</i> <i>Логічна, інформаційна</i> <i>Логічна, інформаційна, аксіологічна, культурна</i> <i>Інформаційна</i>
--	--	--	---	--

		побутом народів; / <i>Інформаційна, просторова, загальнокультурна</i> • об'єкти науки і техніки - унікальні промислові, виробничі, науково-виробничі, інженерні, інженерно-транспортні, видобувні об'єкти, що визначають рівень розвитку науки і техніки певної епохи, певних наукових напрямів або промислових галузей; / <i>інформаційна</i> • об'єкти садово-паркового мистецтва - поєднання паркового будівництва з природними або створеними людиною ландшафтами; / <i>інформаційна</i> • ландшафтні - природні території, які мають історичну цінність; / <i>інформаційна</i> • об'єкти монументального мистецтва - твори образотворчого мистецтва: як самостійні (окремі), так і ті, що пов'язані з архітектурними, археологічними чи іншими пам'ятками або з утворюваними ними комплексами (ансамблями); / <i>інформаційна</i> • об'єкти містобудування - історично сформовані центри населених місць, вулиці, квартали, площі, комплекси (ансамблі) із збереженою планувальною і просторовою структурою та історичною забудовою, у тому числі поєднаною з ландшафтом, залишки давнього розпланування та забудови, що є носіями певних містобудівних ідей; / <i>інформаційна</i> • об'єкти архітектури - окремі будівлі,	– Як ви розумієте поняття об'єкти науки і техніки? (Романюк) – Запишіть поняття «об'єкти науки і культури» до свого конспекту. – Що таке об'єкти садово-паркового мистецтва? Це просто сади де ми восени збираємо плоди? (Пайш) – Записати до конспекту дане поняття. – Що таке ландшафтні пам'ятки? (Кіт) – Об'єкти монументального мистецтва — це ...? (Галько) – Записати поняття до конспекту. – Що таке об'єкти містобудування? – Що до них відноситься, наведіть приклади? (Атаманюк) – Запишіть дане визначення до свого конспекту. – Які об'єкти архітектури вам відомі? Назвіть їх? (Мельник) – Записати поняття «об'єкти архітектури» в зошит.	<i>Логічна</i> <i>Інформаційна</i> <i>Логічна</i> <i>Інформаційна</i> <i>Логічна</i> <i>Логічна, інформаційна</i> <i>Логічна</i> <i>Інформаційна, просторова</i> <i>Інформаційна</i> <i>Інформаційна, культурна, просторова</i> <i>Інформаційна</i>
--	--	--	---	---

		архітектурні споруди, що повністю або частково збереглися в автентичному стані і характеризуються відзнаками певної культури, епохи, певних стилів, традицій, будівельних технологій або є творами відомих авторів. / <i>інформаційна</i> Як ми бачимо, деякі види пам'яток пов'язані між собою і інколи складно визначити до якого виду віднести той чи інший об'єкт. До пам'ятників архітектури і зодчества можуть належати (перегляд слайдів): / <i>інформаційна</i> • окремі споруди, будівлі та споруди; • архітектурні ансамблі і комплекси; • міські центри; • квартали; • площі; • вулиці; • збережені фрагменти стародавнього планування і забудови поселень. Робота з відеоматеріалом «Об'єкти ЮНЕСКО в Україні» https://www.youtube.com/watch?v=zsbjAJzvVw	– Що належить до пам'ятників архітектури і зодчества? (Пайш) <u>Обговорення переглянутого відеоматеріалу. (всі учні)</u> – Які пам'ятки було згадано у відеоматеріалі? – Можливо ви колись бували в цих місцях? – Можливо знаєте їхню історію? – Чому ЮНЕСКО вирішило взяти під свій контроль ці пам'ятки?	<i>Інформаційна, логічна</i> <i>Логічна, інформаційна, просторова, культурна, особистісна</i>
10 хв	V. Систематизація знань		Вправа «Снігова куля» (всі учні) 1 – й учень класу називає відомий йому термін чи поняття даної теми, 2 – й повторює	<i>Логічна, інформаційна,</i>

			і говорить свій термін , 3 – й називає вже три терміни і т.д. Рестрактор Українське законодавство розрізняє 12 типів пам'яток культури. Серед яких є лінгвістичні, краєзнавчі, історичні, ландшафтні, нумізматичні, геральдика, архітектурні, археологічні, топонімічні, сфрагістика, монументального мистецтва. Онлайн-тестування (всі учні) https://quizizz.com/admin/quiz/62a12af76c1896001ef8083b	<i>мовленнєва</i> <i>Логічна, інформаційна, мовленнєва</i> <i>Логічна, інформаційна, просторова, культурна, особистісна</i>
3 хв	VI. Висновки	– Охорона культурних пам'яток в Україні здійснюється відповідно Закону «Про охорону культурної спадщини» та Закону України «Про природно-заповідний фонд України». / <i>інформаційна</i> – У Законі України «Про охорону культурної спадщини» визначені основні терміни, типи та види пам'яток України. / <i>інформаційна</i> – Кожна країна має свою класифікацію історичних пам'яток. / <i>інформаційна</i> – Історико-культурні пам'ятки класифікуються за типами та видами. Типи — комплекси, споруди, визначні місця. Види — археологічні, історичні, монументального мистецтва, архітектури,		

		містобудування, садово-паркового мистецтва, ландшафтні та об'єкти науки і техніки. Всього українське законодавство виділяє 8 видів пам'яток культури. / <i>інформаційна</i> – Вивчаючи даний матеріал, здобувачі освіти мають змогу поглибити свої знання щодо культурних цінностей свого народу, а також на основі побаченого та почутого на занятті зробити висновки про те, що потрібно берегти свою культуру і нести її у світ. / <i>інформаційна</i>		
1 хв	VII. Домашнє завдання		1. Підготувати інтелект-карту / інфографіку про одну із історико-культурних пам'яток України.	

Розробка (Презентація до заняття).

URL: <https://drive.google.com/file/d/1qWr8GBrYB2D7EJr5262aygYxDM7bxkHS/view?usp=sharing>